
Kærestebreve

Breve fra Ellen Kirstine la Cour

til

Povl Fog-Petersen

1905 - 1913

Hjørdis Beier

juni 2018

Baggrund	6
Testrup Højskole	9
På valsen, sommeren 1905.....	20
Efterår 1905.....	23
Rejsen til Norge og Sverige.....	27
Hellerup efterår 1905	32
Sorø Husholdningsskole 1906	36
De religiøse ting	40
De psykiske ting	44
Pengesorger	55
Gode husråd	60
Askovhus sommer 1906	63
England 1906.....	67
Charlotte “Dotte”	79
Julie	86
Kærestebreve	90
Dannelsesrejsen	94
Arbejde på Møllen.....	99
Poul la Cours død.....	107
Randers sygehus.....	115
Askovhus vinter 1908 - 09.....	122
Bryllupsforberedelser	125
Moderskab	135

Hverdagen.....	138
Slut	144
Sorgen	148
Efterskrift.....	158

Poul la Cours og Christine Marstrands sølvbryllup

Baggrund

“Ellen Kirstine og Povl, som er min mormor og morfar, var forlovet i fem år, før de blev gift. De får tre børn lige efter hinanden; men ved den tredje fødsel går det galt, Ellen Kirstine forbløder og dør bare 27 år gammel.

I løbet af den lange forlovelsestid skriver hun over tusinde breve til Povl. Breve som han omhyggeligt gemmer og passer på gennem hele sit omskiftelige liv.

Da min mor døde, overtog jeg kasserne med breve og forpligtelsen til at gøre dem tilgængelige for en lidt større offentlighed.

Jeg har valgt kun at gengive uddrag fra brevene, som jeg har ordnet i temaer med mine kommentarer for at give sammenhæng. Jeg har ikke ændret hverken sprog eller indhold i uddragene.

Desværre har jeg næsten udelukkende Ellen Kirstines breve, og ikke de breve hun har modtaget. Man må derfor indimellem tage fantasien til hjælp for at udfylde hullerne i fortællingen om hende og hendes tid.

Ellen Kirstine vokser op på Askovhus som datter af Professor Poul la Cour og Christine Marstrand. Hendes døbenavn er Ellen Kirstine Marstrand la Cour, men familie og venner kalder hende Biss, medens hendes tre børn altid refererer til hende som "Lillemor". Alle tre navne forekommer i brevene.

Som nittenårig forelsker hun sig voldsomt i Povl, som er en høj flot mand med smukke brune øjne. Han var elev på Askov Højskole, hvor hendes far, Poul la Cour har sit virke. Da Povl slutter en toårig teknisk uddannelse på højskolen og flytter tilbage til København, begynder de to unge at skrive til hinanden - flere gange om ugen.

Povl er af præsteslægt og har 4 brødre, som alle er i gang med lovende akademiske karrierer. Povl selv er derimod udlært tømrer og kæmper med et akademisk mindreværd, som Ellen Kirstine klogt og kærligt forsøger at hjælpe ham ud af , så han kan finde sin plads i livet.

Ellen Kirstine og Povl fik 3 børn:

Vagn Fog-Petersen født 1910, gift med Karen Pedersen. Børn: Povl, Anders, Niels, Kirsten og Birte

Ingrid Fog-Petersen født 1911 gift med Peter Beier. Børn: Ellen Kirstine (Kitte), Nanna, Birgitte, Hjørdis og Anna Susanne

Ellen Kirstine Fog-Petersen (Dine)født 1913. Børn: Tove og Erik

Ellen Kirstines far Poul la Cour, 1846-1908, regnes for en af Danmarks største opfindere og er særligt kendt som vindmøllepioner.

Han byggede verdens første vindtunneller med henblik på aerodynamiske forsøg for at finde frem til den bedste udformning af vingerne.

Testrup Højskole

Poul Fog-Petersen

Poul og Ellen Kirstine møder hinanden på Askov Højskole vinteren 1904/05. Skolen er slut, og Poul er rejst til København, mens Ellen Kirstine forbereder sig til et tre måneders sommerkursus på Testrup Højskole. De er blevet enige om at skrive til hinanden, hvilket Poul har gjort straks han er kommet til København, og Ellen Kirstine svarer lige så hurtigt, men meget formelt og korrekt.

Askovhus den 1. maj 1905

“Kære Fog-Petersen

Mange tak for kortet i søndags. Jeg må sige, at jeg beundrer Dem, at De ikke har været i dårligt humør

endnu. Mit har været nede på 0°. Lige nu håber jeg, det hjælper, når jeg rejser til Testrup i morgen. De skulle lige se Askov nu, jeg er vis på, De slet ikke kunne kende den igen, når man går ned i byen er der tomt, og på skolen er der også så tomt og væmmeligt.”

Testrup Højskole omkring år 1900

Hjemmefra

Den første tid på højskolen er ikke nem. Det er første gang hun er hjemmefra, og det passer hende slet ikke at skulle indordne sig under skolens regler.

Testrup Højskole søndag d. 7. maj 1905
“Åh ja så kom man til Testrup. Det er langt fra, som jeg havde tænkt mig det. Vi er så forfærdeligt bundne. Vi må ikke tage ud af skolen uden at sige det til ¹Nørregaard først, og når man ikke er vant til det, så synes man, det er akkurat ligesom, man er tøjret. Sommetider når jeg rigtig tænker over det,

¹ Skolens forstander

kan jeg næsten ikke holde det ud, men man skal jo finde sig i det, når man vil være her.”

En uge senere:

“Man kan på en måde nok sige, at vi oplever meget, men på en anden måde oplever vi ingenting andet end at gå i skoven, når vi har tid og så sidde og kukke på en bænk inde på skolen. Vi kan jo ingen steder tage, uden at vi skal spørge om det, og vi skal nok sørge for, at det ikke kommer til at hedde, at vi “Askovere” morer os for meget. Så vi holder os i skindet.”

“Hu, det er godt man ikke skal være her længere end tre måneder. Ikke fordi jeg er ked af at være her, for det er jeg slet ikke, men alligevel: nej tak!”

“De må endelig ikke tro, at fordi jeg skrev det om, at vi er så bundne, at jeg så ikke kan komme til Århus som planlagt. Vi må selvfølgelig tage der hen, vi vil, når vi bare siger det til Nørregaard, når vi tager bort. Så jeg skal nok være der, jeg har heldigvis ikke nogen, der passer så godt på mig.”

Hvordan gik så det planlagte stævnemøde, som hun med vold og magt ville have gennemført?

Stævnemødet

Testrup d. 27. maj 1905

“Kære Poul Fog

Nu vil jeg straks begynde at fortælle dig, hvordan hele den tur er gået til. Ja, nu begynder jeg med

tilladelse at skrive du, jeg synes også, at det er meget naturligt.

Lørdag aften fik jeg brev fra dig om at komme til Århus til damperen klokken 7 om morgenen. Søndag morgen klokken 6 cyklede jeg så herfra, men jeg må have drevet slemt, for jeg var først ved Århus havn klokken 07.30. Jeg traf der en af matroserne, som jeg spurgte om damperen fra København var kommet, men han begyndte straks:

“Nej nej lille frøken, der kommer skam ingen damper fra København i dag, den kommer først tirsdag morgen, men der kommer en fra Kalundborg i eftermiddag”, og sådan fortsatte han en tid i den dur.

Nå, jeg vidste ikke rigtig, hvad jeg skulle gøre, men da jeg havde været i Århus en halv times tid, cyklede jeg hjem til Testrup igen.

Da klokken så blev tre om eftermiddagen, og vi var midt i at danse folkedans, kom en af pigerne over fra køkkenet og sagde, at der var nogen, der ville tale med mig i telefonen. Men det var en tid siden, at der var kommet bud henne fra købmanden, men de havde glemt at sige det.

Jeg for jo straks derover, men klokken var tre, så jeg kunne ikke telefonere, og de havde ikke taget mod nogen besked. Jeg tænkte straks, at det var dig, så jeg gik hjem og tog min cykel og ville cykle til Århus, for det regnede ikke den gang, det var holdt op, for siden at blive meget værre. Da jeg kom halvvejs ind til Århus punkterede min cykel, og imidlertid var det

blevet sådan et regnvejr, så jeg indså, hvis jeg tog til Århus på den cykel, blev jeg gennemblødt, og hvis jeg tog hjem, blev jeg også gennemblødt. Men jeg kunne da få noget tørt tøj på, når jeg tog tilbage, og desuden var jeg sikker på, at jeg ikke kunne finde dig. Så jeg vendte om og tog hjem igen til Testrup og tog med tog, som gik kort efter ind til Århus for at komme tør derud og muligvis træffe dig.

-----”

Hun er forelsket og sej, den lille Ellen Kirstine. Der er mindst 15 km fra Testrup til Aarhus ad dårlige grusveje og på en tung damecykel. For slet ikke at tale om det dårlige vejr.

“Men pyt jeg traf ingen og måtte rejse hjem med ti-toget med uforrettet sag. Det var nydeligt. Jeg hører, vi har været lige snedige begge to og har ingenting at lade hinanden høre. Vi må se, om vi ikke kan være lidt fiffigere en anden gang.

Jeg kan godt forstå, at vi ikke kan lade være med at le af det nu, men den dag syntes jeg ikke, det var morsomt.

Den næste dag gik jeg hen til købmanden og telefonerede til den kiosk, som du havde telefoneret fra, og jeg fik så at vide, at jeg skulle have været derude med middagstoget. De havde intet navn fået at vide, hvad der også var meget naturligt, men de sagde, at det var en herre med brune øjne, og så var han høj, så jeg kunne jo nok begribe, at det var dig.”

Kæresteriet er åbenbart stadig lidt hemmeligt.

“Jeg havde nær fået latterkrampe, da jeg læste det sted i brevet, hvor du skriver at Bjerre havde spurgt, om du ikke skulle til Testrup først, hvor det ligner ham, han er akkurat lige kejtet, hvor han så siden kommer. Han er ikke ked af det den gode mand. Tak for brevet og for hele udlæggelsen, nu håber vi, at det går bedre, når vi næste gang skal mødes, for det her var ikke meget morsomt.

Så til slut en venlig hilsen fra din Ellen Kirstine la Cour”

Nørregårds foredrag

“Nå men så er der en ting, som kan stikke alt det, man ikke er så henrykt over, og det er Nørregaards foredrag. Jeg siger ikke for meget, når jeg siger, at jeg har aldrig hørt noget så udmærket. Vi har ikke hørt mere end fire foredrag af ham endnu, men det kan ellers nok være, at vi har fået at vide, hvad for nogle pjalter vi er, og hvad man må gøre for at blive ordentlige mennesker. Ja, han har jo ikke sagt det sådan, men vi har følt os mere eller mindre trufne,

jeg for mit vedkommende har følt mig stærkt truffet.”

Hun er ellers ikke særlig tilfreds med det faglige niveau på skolen.

“Vi er begyndt på at lære at trække fra og lægge til og gange, det er “vældig interessant”.”

De to er endelig blevet dus, og tonen i brevene er blevet mere inderlig. Hendes elskede Poul har nogen problemer, og hun trøster.

Testrup 3. juni 1905

“Ja, jeg siger også: “Frisk mod Antonius du haver intet ondt bedrevet” op med humøret, det kan ikke hjælpe at tabe modet for så lidt, særlig når man er ung og stærk, som du er. Det kommer nok.”

Ærgerligt at vi ikke ved, hvad hun snakker om, da vi ikke har Pouls breve til hende. Men mon ikke han har søgt en stilling og fået afslag. Hun er også selv i vildrede med hensyn til, hvad hun skal til vinter. når højskoleopholdet er slut.

“Lige nu har man det godt, mens man er her, og så bliver man fri så længe for at sige, hvad man skal til vinter. Mor vil have mig over til England for at lære sproget, men det vil jeg ikke endnu. Jeg vil lære noget mere først og ikke komme derover som et rent lille fæhovede.”

Om Folkemøde i Skibelund

“Det var det bedste foredrag, jeg endnu har hørt Nørregaard holde.

Emnet var særligt om troskab og kærlighed til sit arbejde, du skulle have set alle menneskene, de sad lige frem og gabte og strakte hals for at ikke et ord skulle slippe uden om dem. Det var vældig morsomt at se sådan et par tusinde mennesker høre så godt efter. Noget som sjældent sker, og så var der blikstille, så man kunne høre en knappenål falde til gulvet. Nørregaard kan virkelig tale energi op i os, hvis vi bare vil rette os efter, hvad han siger, men det er lettere sagt end gjort. Men en ting ved jeg, at vi skal passe på ikke at miste vores Vilje!”

“Nu har vi snart været her den halve tid, det er sørgeligt at tænke på, og hvordan skal man dog kunne undvære Nørregaards foredrag, når man rejser. Det hjælper, at jeg lige herfra skal rejse til Sverige sammen med min søster. Hvor har jeg det dog godt, ingen kunne forlange det bedre. Bare jeg rigtig forstod at skønne tilstrækkeligt på det, og så frem for alt et godt hjem. Nu vil jeg slutte med at ønske dig en glædelig pinse og lykkelig rejse til dig og lange Villemoes.

Så kun en venlig hilsen fra din Ellen Kirstine la
Cour”

Forstander Jens Nørregaard

"Det levende ord", der som noget nyt blev leveret om faglige emner, så almindelige mennesker kunne forstå det, var den eneste kilde til viden og kultur for "folket". De gode foredragsholdere var utrolig populære .

Om afskeden fra Testrup Højskole:

“De græd allesammen, så tårerne trillede ned af kinderne, undtagen Elisabeth og jeg. Jeg har aldrig set noget lignende, det var aldrig hændt på Askov. Jeg er sikker på, at meget af det var skaberi, ellers smittede de hinanden. Nå det er vel bedst at lade være med at dømme, for det kan jeg jo alligevel ikke, men sikkert er det, at jeg har været så umådelig glad for at være på Testrup og har haft vældig godt af det, og jeg er ked af at tage derfra.”

Testrup Højskole er en dansk grundtvigsk folkehøjskole grundlagt i 1866 af højskolemanden Jens Nørregaard.

Testrup Højskole ligger i Testrup ca. 13 km syd for Aarhus.

Ligesom på alle andre højskoler dengang var der et 6 måneders vinterkursus for "karle" og et 3 måneders sommerkursus for "piger".

På trods af den relativt korte tid var et højskoleophold en kæmpemæssig løftelse af landbougdommens uddannelse, og det faglige niveau i regning har helt sikkert passet til mange af de unge piger fra landet

På valsen, sommeren 1905

Povl Fog, Willemoes og Bent Andersen er draget "på valsen". Det betyder, at de skal vandre rundt i Europa og lære fra de forskellige landes håndværk. Det var en slags obligatorisk efteruddannelse, som alle håndværkssvende skulle gennemføre for at kunne blive mester. De kaldtes navere, fordi de var Skandinaver.

Målet er Rom til fods.

Naver 1901

Testrup 26. juni 1905

“Kære Povl

Tak for dit brev. Det er vældig morsomt at høre om, hvordan I ter jer. Arme Bent, han må følge med hvadenten han kan eller ej, ingen nåde eller barmhjertighed, men han skulle vel også kunne følge med, når I bare går seks mil. Sidste sommer gik vi da mange gange 36 km. Nå lige fedt med det, men jeg ser dig og Willemoes på jeres lange ben og lille Bent hastende bagefter.”

Testrup 3. Juli 1905

“Jeg er bange for, at I sulter jer selv helt ihjel dernede. I gjorde ellers bedst i at se og få noget ordentlig mad, inden I helt går til. Jeg kan ikke forstå, at I kan holde ud at få så lidt mad, når I går så meget. At Bent Andersen ikke kan holde det ud, kan jeg godt forstå, særligt fordi han er mere forvænt end Willemoes og dig. Har I da ikke snart gjort ham ked af, at han ville komme med jer, for at det ikke er morsomt, at have ham med, det kan jeg også godt sætte mig ind i.”

Povl er stadig på valsen. I sit seneste brev til Ellen Kirstine har han skrevet, at han savner en mor og hjemmets tryghed og kærlighed. Hun svarer, at hun har et dejligt hjem, der accepterer alt, hvad hun gør, og hvor ville hun gerne dele det, hvis hun kunne.

“Jeg kan godt mærke på dit sidste brev, at du ligefrem har været overtræt, den aften du har skrevet det. Og af træthed følger altid, at man bliver tungsindig. Man synes, man er et skumpelskud her i verden, og man ved ikke, hvad det ender med. Jeg kender det desværre så godt fra mig selv. Du skulle have hørt Dr. Nørregaard tale om ungdom forleden dag. Han sagde, at han regnede ikke dem med til ungdommen, som når et håb blev brudt ikke straks satte sig et andet. Du spørger om, hvor jeg skal være til vinter. Jeg aner det ikke, desværre, og jeg tåler næsten ikke at tale om det.”

De tre “farende svende” har måttet afbryde deres rejse.

“Hvor må det dog være ærgerligt for jer, når I nu er så tæt på Rom, at I ikke kan komme helt derned. Når I nu rejser tilbage, har I så i sinde at tage til Berlin og se at få arbejde der?”

Efterår 1905

Hjemme igen på Askovhus efter de tre måneder på Testrup Højstole.

“Folkevrøvl”

Askovhus d. 4. august 1905

“Du skriver, at din bror ikke ville hilse far fra dig, fordi han havde hørt så meget sludder i de sidste 14 dage. Nu har jeg været sammen med Julie i tre dage, og hun har snart stoppet mig sådan med alt det sludder, de siger i Askov, så jeg er begyndt at blive helt bange for at komme hjem igen. Jeg synes ellers, jeg er sådan temmelig tapper, men det er lige ved at nå mig til op over begge ører, for jeg synes snart, det går for vidt. Jeg skulle nok hellere lade være med at skrive sådan til dig, for ikke at gøre dig ked af det. Men i stedet for at få det afsluttet, bliver det værre og værre med det folkevrøvl.”

Gennem flere breve refererer Ellen Kirstine til “noget sladder”, der bliver sagt om hendes elskede Poul Fog. Vi får ikke at vide, hvad det er, der sladres om. Men det kunne være hans forhold til en vis Ellen Fog, som han måske har givet falske forhåbninger?

I et brev fra maj 1908, det vil sige tre år senere, skriver Ellen Kirstine i hvert fald:

“Jeg har en nyhed, ja måske har du allerede fået den at vide. Ellen Fog er blevet forlovet med en stud. teol. Poulsenn. Det er da godt, så har hun da endelig kunnet glemme dig.”

Sladder om Julie

Samme sommer sladrer folk om storesøster Julie, som skal til Norge. Poul Fog spørger om rygterne vedrørende årsagen til storesøster Julies ophold i Norge har noget på sig. Igen må vi gætte, hvad sladdereren går på.

“Du skriver i dit sidste brev, om sladderen om min søster, der skulle være blevet sendt til Norge, har noget på sig. Nej, jeg forsikrer dig for, at det var ikke årsagen. Det har været bestemt, at hun skulle til Norge mindst et års tid eller to i forvejen. Jeg ved nok at folk sagde det og siger det, men det vrøvl bryder jeg mig ikke for to øre om. En dag har jeg spurgt Julie selv om det, og da var hun nær gået bagover, hvordan jeg dog kunne komme i tanker om det, og om jeg troede det, for sligt havde hun aldrig selv tænkt på. Jeg ved da jeg også, at når vi rejser hjemmefra, er det med vores egen gode vilje, og ingen er det, som skal tvinges til det. Hvad der heller ikke er nogen, der gør. Du må derfor love mig, at du ikke tror, at jeg bliver sendt til England. Mor har også flere gange sagt til mig, når vi har talt om det: “Ja, hvis du ikke bryder dig om det, er der jo ingen mening i, at du tager der over”. Men jeg vil gerne, jeg vil bare vente lidt endnu. Men ellers er der noget, man har godt af, så er det at komme ud i verden og se sig om.”

Udfra mange forskellige små stumper af oplysninger om Julie i brevene, drejer det sig sikkert om, at Julie skulle være blevet sendt til Norge for at glemme en stormende men ulykkelig forelskelse i en vis Johannes Richter. Når han er i nærheden opfører Julie sig helt tosset efter Ellen Kirstines mening. Engang gemmer hun sig, for ikke at møde ham, da han har ærinde på skolen. “På den måde får du ham jo aldrig”, konstaterer Ellen Kirstine tørt.

Johannes viser en vis interesse for Julie, men ender alligevel med at forlove sig med en anden, nogenlunde samtidig med faderens, Poul la Cours død i 1908. "En ulykke kommer sjældent alene!" siger Julie og sidestiller dermed de to ulykkelige hændelser.

Rejsen til Norge og Sverige

Ellen Kirstine er sammen med sin søster Julie og en veninde taget på en nordisk rejse til Norge og Sverige .

Brevet er skrevet på vej hjem på damperen fra Gøteborg til Frederikshavn. Det har været en begivenhedsrig tur, hvor hun blandt andet har besøgt alle de steder i Værmland, hun har læst om i Gøsta Berlings Saga.

Hun har været i Norge under afstemningen om ophævelse af unionen med Sverige og har overværet tyske studenters knivkamp.

18. august 1905

“Vi har kunnet mærke på alt, at nordmændene er rede til at slås mod Sverige, hvad øjeblik det skulle være. Vi var oppe i Kongsvinger fæstningen. Der ligger for tiden 600 væbnede mand, og så høre dem tale om, hvordan de skulle bære sig ad, når krigen kom. Hvis den kom vel at mærke. Jeg syntes, det var sørgeligt at høre på.”

Kongsvinger fæstningen

“Du bad mig i sidste brev om at studere Sveriges stilling overfor Norge. Ja, jeg må sige, jeg synes, det er sørgeligt, at man mærker hvor rasende, de er på hinanden. Når man taler om Norge i Sverige, så

bliver de straks så ivrige, at det er umuligt at få lagt et eneste ord ind i samtalen, og så skælder de Norge ud, så det er forfærdeligt at høre på. I Norge var de ikke meget bedre, de var dog lidt roligere.”

“Jeg var ikke rejst før afstemningen i Norge. Vi, det vil sige, Julie, Augusta og jeg var netop i Norge i Kongsvinger den dag. og det var en vældig fest, alle de soldater der ligger i Kongsvinger, det vil sige 600 mand var opstillet udenfor kirken, hvor præsten så holdt en tale for dem om Norge. Herefter råbte de hurra, sang og spillede, så det var en hel fornøjelse at høre på.

I Sverige sagde de ikke ikke et muk. Hvad de vil også gjorde bedst i.”

Da der er fare for at konflikten om Norges tilhørsforhold til Sverige skal udvikle sig til krig mellem de to lande, udskriver den svenske kong Oskar en norsk folkeafstemning om opløsning af unionen. Det er den første folkeafstemning der er holdt i Norden. 368.208 stemmer for opløsningen og 184 vil bevare den. Det vil sige, at 99,9 % af de stemmeberettigede stemmer for. Kvinder har ikke stemmeret i Norge, men arrangerer selv en folkeafstemning, hvoraf omkring 235.000 kvinder stemmer for unionsopløsningen.

Fra Rejsen hjem fortæller hun:

“Sidst jeg skrev til dig var på damperen fra Göteborg til Frederikshavn. Den tur skal du have lidt mere at vide om. I Göteborg var der kommet en halv snes tyskere ombord. De drak sig fulde undervejs, og da vi skulle til at gå fra borde i Frederikshavn, var de blevet så gale, at de giver sig til at slås med knive, og de skar hinanden i ansigterne, så blodet rendte ned af kinderne og gjorde deres hvide kravetøj helt rødt. Det var skrækkeligt at se på, kan du vel tænke, og så var der ikke en eneste, der prøvede på at få dem skilt ad. Man lod dem bare

slås. Menneskene i Frederikshavn var alle så optaget af det og spurgte os, om de havde været med hele vejen fra Göteborg. De glemte helt at efterse vores kufferter. Jeg siger tak, hvis det er sådan nogle typer, du omgås med, så må du da have brug for dine kræfter. Nå men væmmeligt det var det og grueligt uhyggeligt at se på.”

Mensur

Der har i Tyskland været en lang tradition for fægtekampe, hvor det gjaldt om at tildele modtanderen et snitsår i ansigtet et såkaldt schmiss, et ansigtsår, som er det ypperligste symbol på maskulinitet. De tyske studenter tilhørte en særlig socialklasse med egne regler. Små våben

hørte med til påklædningen, hvilket ofte førte til slagsmål, som det Ellen Kirstine beskriver.

Hellerup efterår 1905

Huset i Hellerup

Den 29. August 1905

“Nu er det blevet bestemt, hvad jeg skal til vinter. Til oktober rejser jeg over til Hellerup til min bror og svigerinde. Jeg skal så være der i oktober og november og hjælpe til i huset. For de har ingen pige i de to måneder og til december rejser de udenlands. Det bliver nu det bare sjov, er jeg sikker på, og det glæder jeg mig vildt til i stedet for at gå herhjemme sammen med mine to storesøstre og to piger indtil jul, for hvad skulle alle os kvindemennesker dog bestille. Det ville blive den rene lathed. Det var nemlig først bestemt, at vi tre søstre skulle være lidt sammen. Det var jo også rigtig morsomt for os, men jeg tænker, at når der var gået en uge eller to, så er

vi allerede kede af at sidde til stads, for der kunne da ikke blive meget andet for os at bestille. Til december tager jeg så til Sorø husholdningsskole for at blive rigtig dygtig. Én ting skulle man da gerne lære ordentlig, særligt når man ikke dur til andet.”

“Du skrev om at gå fra Hellerup uden altid at have følgeskab, jo det håber jeg da, jeg kan få lov til, skønt det vel ikke altid bliver så let, især om aftenen, for jeg er jo ikke andet end et kvindemenneske. Nå, det kommer vi nu nok ud af til den tid.”

Hun har nu været to måneder i Hellerup og ville gerne være der længere, fordi det er så spændende at være i København:

Hellerup d. 4. Oktober 1905

“Du kan tro jeg har det godt herovre. Jeg er næsten inde i København hver eneste dag, og jeg prøver forgæves på at lære gadenavnene at kende - jeg har jo kun været her så sjældent, og så er jeg tilmed et stort fjols til det arbejde. Nå, det kommer vel nok, det har da hjulpet lidt.”

Det Kongelige Teater.

Det smukkeste hun endnu har set, både forestilling og publikum imponerer.

Hellerup 15. oktober 1905

“Jeg har været i teateret og se balletten Valkyrien. Det var en kongelig forestilling. Enkekejserinde Dagmar var til stede sammen med Dronning Alexandra af England, kong Georg af Grækenland og vores egen konge samt flere af de andre kongelige var der. Overfor de kongelige på den anden side af Teatret sad der fire hofdamer, som min bror kaldte for gamle viskelædere. De var også så gamle og grimme, så det er sjældent at se noget så hæsligt.”

Kong Christian d. 9. blev kaldt hele Europas svigerfar, da det var lykkedes ham at få alle sine børn giftet ind i de Europæiske kongehuse:

Dronning Dagmar blev gift med den russiske Zar Nikolaj, Dronning Alexandra af Storbritanien og kejserinde af Indien blev gift med den engelske konge Edward d. 7. Frederik d. 8. blev konge af Danmark og Kong Georg blev konge af Grækenland. Familien samledes tit i København som denne aften i oktober

Men ikke alt er altid fest og teater, i et senere brev skriver hun om hovedpine, træthed og udmattelse og undskylder, at hun har været så kedelig, da hun blev præsenteret for Povls bror Frode.

“Jeg har forresten en undskyldning at gøre dig. Jeg var så gevaldig træt i søndags, da vi mødte din bror. Jeg kunne ikke beherske mig. Det må dog være godt kedeligt for dig at have med sådan en karklud at gøre. Din bror må da også have tænkt, hvad jeg var for en tørvetriller, for jeg sagde næsten ingenting.”

Lillebror Frode har en anden opfattelse og skriver til Povel

“Tak for i går. Der vil gå nogle år, før jeg glemmer det: at se dig og din Ellen Kirstine komme spadserende mod mig i december sol på det grå fortov. Hun dejlig i hvid kåbe lige efter min smag. Hat lige efter min smag, hun selv lad mig sige det rent ud, jeg synes meget meget godt om hende. Det er en umådelig glæde at se jer to sammen. Det har jeg forresten også skrevet til hende i dag. Jeg kunne godt fylde hele dette ark og pakke det til med voldsomme tillægsord, men min tid er ikke til det.”

.

Sorø Husholdningsskole

1906

Ellen Kirstine er startet på husholdningsskolen, "fordi", siger hun, "man må jo blive rigtig god til noget, når man ikke duer til andet".

Hun længes efter Poul, og hun længes hjem, og hun kender slet ingen, og hvis hun kunne være det bekendt, ville hun skynde sig tilbage til København. Det varer dog ikke længe, før hun falder til, kun synes hun, at de andre elever er frygtelig overfladiske.

Eline Eriksen, afholdt og dygtig forstanderinde

Sorø d. 12.december 1905

“Da jeg kom hjem til skolen, efter mit besøg i København måtte jeg straks til at koge klejner, de blev så gode, så fru Eriksen roste dem, og jeg var selvfølgelig gruelig vigtig.

Vi har lige været nede at se på, at fru Eriksen skar en hel gris i stykker og fortalte os hvad hvert stykke hed, og hvad det skulle bruges til. Du kan tro, hun kan forklare, så hun får os til at høre efter alle som én.”

Povl har skrevet til Ellen Kirstines fortældre for at “anmode om hendes hånd”. Men han er ikke tilfreds med brevet.

Sorø den 15. december 1905

“Kæreste Povl 1000 tak for dit brev. Uh, Povl du må ikke være så utilfreds med dig selv. Dit brev til far og mor var virkelig både godt og så inderligt ærligt. Når jeg nu fortæller dig det, så må du tro det. Jeg skrev også til far og mor, at du havde skrevet, at nu kunne jeg regne på det og føje til, hvad du mangler, men jeg skrev, at jeg ikke hverken kunne gøre det bedre eller føje noget til.”

Ellen Kirstine har været i København til tandlæge, og hun har den frygteligste tandpine. Hun har også besøgt Povl og hans familie i Roskilde. På vej hjem i toget har hun tænkt:

Forlovelsesringe

Sorø d. 22. januar 1906

“Jeg sad og tænkte i toget i aftes, da jeg kørte hjem. Og synes du ikke, at vi skulle se at få ring på, når jeg kommer til København på lørdag? Så kan vi da også

komme ind i butikken den dag, det kan vi jo ikke om søndagen. Nu kan du skrive, hvad du synes.

De kærligste hilsner fra din egen Biss”

Det forslag med ringene, var vist ikke så velkomment, så hun trækker i land.

Sorø d. 24. januar 1906

“Min kære lille ven

Tusind tak for brevet i aftes. Hør, kære lille ven, du må ikke være ked af det eller få triste og mørke tanker, når du tænker på, at du ingen penge har, det kommer nok en gang, og det er jo ingen der presser dig med, at du skal tjene nogen. Og ringen, min lille ven lad os vente med at snakke mere om den, inden jeg kommer, det er jo også tidligt nok.”

De venter på, at der skal komme svar vedrørende en stilling i Holland. Men det lader vente på sig.

“Kunne der da bare snart kommet brev fra Holland, så du kunne få at vide lidt om fremtiden. Når du kommer til at tage ordentlig fat, er jeg sikker på, at det vil hjælpe på dit humør. Det gør én uendelig glad at bestille noget. Arbejdet er en velsignelse. Jeg vil så gruelig gerne ind og se til min lille ven på lørdag, for han er sådan en god dreng, som din gamle mormor sagde i søndags, da jeg var oppe og sige farvel til hende. Hun var forfærdelig sød.”

“Endnu en gang, hvor var det dog herligt at besøge din familie i Roskilde i går. Det er da også en skam, at der er nogen der nænner at skille os ad. Nu siger eller tænker du, hvorfor tog hun så hjem med det tog i går aftes. Jo, jeg kan ikke lide at blive borte, når man ved, de venter en og ikke har fået lov til at blive længere borte. Hvis jeg spurgte om det, havde jeg fået lov, det ved jeg, men jeg er såmænd slet ikke så dydig, tro ikke det min lille ven.”

Så er der alligevel fundet en udvej for ringe.

Sorø 29. januar 1906

“Hele skolen render rundt og ønsker mig tillykke, fordi jeg har fået ring på. Der var ingen der opdagede det før i morges, selv om jeg næsten så dem alle sammen i går. Kamma opdagede det under morgensangen og gav sig til at le, lige midt under det mest højtidelige.”

De religiøse ting

Michelangelos Skabelsen

Ellen Kirstines far, Poul la Cour var overbevist i den kristne tro, en tro som Ellen Kirstine deler fuldt og helt, Poul derimod har religiøse anfægtelser, selv om han ikke på noget tidspunkt ytrer tvivl om selve troen.

Nedenstående uddrag er skrevet over ca tre år. Ellen Kirstine påtager sig i højere og højere grad rollen som sjælesørger såvel i religiøse som i psykologiske anliggender. Hun vokser og tager ansvar.

Askovhus d. 13. september 1905

“Kære Povl

Tak for dit brev.

Jo. jeg indrømmer så villigt, at det er en stor fejl hos menneskene, at de taler så lidt om de religiøse ting. Jeg ved ikke, om du mindes, at du flere gange i vinter berørte det emne, men at jeg næsten ingenting sagde. Jeg skal fortælle dig hvorfor. Der er ingen, der har talt med mig om de ting, siden jeg gik til præst. Jeg har altid selv måttet tumle med det. Og når der så endelig er en, der vil tale med en om det, så føler man sig så lille og uvidende, så alt står helt stille. Og det var så det, det gjorde. Nu har jeg hørt og levet så meget med i sommer på Testrup, det har hjulpet mig meget, og derfor ved jeg ikke, hvordan jeg skal være taknemmelig nok for, at jeg kom der.

Så skriver du, at det er en skam, at vi, der har så alvorligt kristne forældre, vi skulle ikke forsømme at tale med dem om det og nyde godt af deres trøst. Jeg ser op til min far som til en afgud i den retning. Jeg ser på, hvor inderlig god han er, og ønsker tit at far ville tale noget mere med os, end han gør, men far har altid så travlt og så meget andet at tænke på, men kunne vi hjælpe hinanden lidt, om vi så bare har små midler til at begynde med.”

Og mere om religion i et brev fra London et år senere

London d. 7. september 1906

“Du skrev i dit sidste brev, at det var som om, du kom længere og længere bort fra Gud, og der godt kunne gå dage, uden du tænkte på ham. Du skulle prøve at give dig selv en lille tid til at bede hver dag, så er jeg sikker på, at du med en god vilje efterhånden ville komme ham nærmere, og tilsidst behøvede du slet ikke anstrenge dig, men du ville gøre det helt naturligt.”

Askovkovhus d. 13. juni 1908

“Ja, du kæreste lille ven du er ikke den eneste, der er langsom til at komme frem ad den vej, der peger imod Gud. Det er vist kun få, der er så stærke i troen, så de aldrig svigter. Far, tror jeg, var stærk, voldsom stærk, sådan en tro far havde, der var jo ikke tvivl blandet imellem. I vinter da jeg hørte fars foredrag, hvor kunne vi andet end beundre sådan tro og sådant et vidnesbyrd, som far har givet os. Ja du kære, lad os hige frem imod det far viste os. Jeg tror, vi kan, for vi holder af hinanden på rette måde. Tror du ikke du kan?”

Hun kunne jo være blevet præst!!

Askovshus d. 11. november 1908

“Jeg spørger mig selv: Hvorfor er du så ond, når jeg godt ved, at jeg er det. Hvorfor kan jeg ikke sige til mig selv en gang for alle, at du ved, hvem der er den rette at følge, du ved, at der er en Gud, og du tror jo

også på ham. Du ved, at han er så usigelig god og barmhjertig, han har hjulpet dig så tit, vist dig sin godhed imod dig, når bare du troede sandt og inderligt. Hvorfor holder du dig dog ikke altid nær til ham og beflitter dig på at gøre, hvad du ved, du må gøre for rigtig at være en af hans, og stadig holde dig nær. Ja stadig, fordi du er et stakkels armt menneske, der altid trænger til noget nyt. Du kan ikke blive ved med at leve på det samme, og det er også, når noget nyt stort kommer op i dig om Gud, at du er så glad, så du udbryder i lov og tak. Oh herre, hjælp mig med stadig at kunne finde nye ting fra dig, som jeg kan glæde mig over, så jeg rigtig kunne få øjnene op for din store herlighed og glæde og din fornyede godhed mod os hver dag, der skrider. Og måtte jeg lære det, da ville jeg også stadig kunne holde fast ved dig. Ja Herre hjælp mig, lær mig, tugt mig, om det gøres nødt – når bare jeg rigtig kunne finde dig helt og sandt.”

De psykiske ting

Et gennemgående tema gennem alle årene er Povls følelse af min-dreværd og melankoli og Ellen Kirstines utrættelige opmuntring.

I efteråret 1905 har Poul arbejdet en tid i Berlin og arbejder nu på Als, som dengang var tysk.

Hellerup d. 4. Oktober 1905

“Du skulle nu alligevel se at komme hjem på teknisk skole i vinter. Har du kunnet få penge før, så kommer de såmænd også nu. Du skal bare ikke være alt for ked af tilværelsen, det kan ikke betale sig.”

Men Poul er ked af tilværelsen. Han synes ikke, han duer til noget som helst, og han har “mørke tanker”.

Hun fortsætter sin opmuntring

“Nej, du kan tro mig, jeg bliver aldrig ked af at høre dig fantaserer, men du skulle bare have lidt mere selvtillid. Ja, du kan tro jeg er tilfreds med dig Povl, som du er. Så lige meget om du havde 100 brødre, som du selv synes var bedre, så har jeg vel lov til at synes, at du er den bedste.

Kærlige hilsner til dig, du kære fra din egen lille
Biss”

Maurice de Vlaminck 1906

Povl og Ellen Kirstine, har tilbragt julen sammen på Askovhus. Det har været så umådelig dejligt, og i et brev fra 12. januar er hun lige ved at lette af bare glæde.

“Du aner ikke, hvor henrykt jeg har været for den jul i år, og fordi du var med mig hjemme, jeg synes, jeg kom til at kende dig meget bedre, at jeg kom til at elske dig endnu højere. Det er jeg så glad for.

Jeg ved ikke hvorfor, men jeg er så inderligt glad ved alt Ved alle mine kammerater, ved mit arbejde, ved dig ikke at forglemme med alt og alle, åh så glad så glad så inderligt glad. Hvis du var her, tror jeg, jeg ville få dig af bare glæde.”

Men nu må Poul altså godt tage sig lidt sammen:

Den 14. januar 1906

“Du skriver, at du aldrig kan få det så godt, som Dan (*Ellen Kirstines storebror, der bor i Hellerup*) har det. Jeg ved godt, der skal arbejde til, og at alle mennesker ikke kan få det lige godt, det er ikke faldet i deres lod. Jeg læste i en bog den anden dag, at ingenting hænder eller lykkes for den mand, der ikke er skabt til at bære. Jeg ved og har frygtet for i lang tid, at hvis du rigtig ville slå dig ned som tømrer, ville du aldrig blive rigtig glad. Jeg kunne langt bedre tænke mig, at du kunne blive glad ved den slags arbejde, du har nu. Undskyld mig et øjeblik jeg tror, at du er tilbøjelig til, når der går dig noget imod så at sige til dig selv, nej det dur jeg ikke til. Det kan ikke hjælpe, hvis vi gør det, så finder vi aldrig noget. For selvom man har en plads, der er aldrig så god, vil der altid vise sig, at der også er modgang. Livet er sjældent en dans på roser fra fødsel til grav. Jeg skulle vist skrive, som du gjorde sidst, at dette brev må jeg heller kaste i ilden, men

du må tilgive mig, hvis jeg har været for hård ved dig. Jeg er sikker på, at det nok skal gå godt, om bare du har lidt mod og humør. Du ved, at jeg ønsker det bedste for dig, ønsker at du må kunne få det rigtig godt en gang. Jeg ved, at jeg skal gøre det bedste, når vi engang bliver gift, og selvfølgelig også nu, hvis jeg kan. Bare du kunne finde noget, som du var rigtig glad for at arbejde med.”

Dagen efter modtager hun et brev med en helt anden tone. Nu er alt tilsyneladende godt:

Sorø d. 15. januar 1906

“Min kære lille ven

Tusind tak for dit brev i dag – du- jeg blev så henrykt over det. Sådan skal dit humør være – og du har ikke grund til andet. Bliver du ved ligesom i dit brev, skal alt nok lykkes for dig.

Du skrev at jeg også skulle meddele dig mine mørke tanker. Ja tak, men jeg har så sjældent nogen. Og når de så endelig kommer, så er det for det meste fordi, jeg ikke er rigtig rask, og så giver jeg gerne det skylden. Og hvad skulle jeg egentlig have triste tanker for. Jeg har det jo så godt, som noget menneske kan have det: Godt hjem, gode kammerater, som holder af en, og det er virkelig en herlig ting-og så en god og kærlig lille ven. Godt i alle måder, kan jeg så forlange mere. Tunge tider kan snart nok komme, og du ved ikke, hvor jeg er taknemmelig for, at jeg har det så godt. Jo du, jeg er i så ualmindelig godt humør altid her på skolen.

Altid glad så at sige, næsten aldrig i dårligt humør. Og jeg er sikker på,, at det er fordi, jeg bestiller noget, arbejder virkeligt, og det er så herligt, og så nogle kammerater at arbejde sammen med, som er lige så glade ved det, som jeg selv. Jeg har lige nu været nede og rense komfur, det er ligefrem morsomt, om så man ligner en rigtig skorstensfejer efter det.

Hilsen til min lille ven fra Biss”

Sorø d. 2. februar 1906

“Tak for dit brev i går, skønt det ikke var noget særligt oplivende at få, når man i forvejen er ked af det og ligger i sengen og er syg. Nej min lille ven, du må ikke være ked af, at det ikke går så strygende for dig, som du gerne vil have det. Jeg har nu den tro, at du nok en gang skal få fat i noget, for du hører alligevel ikke med til de helt almindelige mennesker, og du kan tro jeg skal vente og følge min kære lille ven.”

I et brev fra 4. Februar skriver hun igen om de svære tanker, som han tumler med, samtidig med hun lytter til kirkeklokkerne som annoncerer kong Christian den niendes død.

Sorø d. 4 februar 1906

“Ja du har ret, der kan gå så mange sære tanker igennem en. For eksempel som du skrev, at du somme tider kunne være bange for at din kærlighed skulle køles. Nej du, det hverken skal eller må

kærlighed gøre, og det kan den heller ikke, når bare vi beder Gud om at hjælpe os. Han er så usigelig barmhjertig og god og hjælper, når vi rigtig beder ham der om. Jeg har tit tænkt på inden vi blev forlovet, hvordan livet måtte være uden dig, men jeg har ikke kunnet komme ret langt, for jeg synes, det må da være uudholdeligt, og jeg har bedt Gud, om han ville hjælpe at gøre det lettere for os begge, og han har hjulpet mig, så det ikke gik til den tunge side. Jeg kunne ikke undvære dig, min egen lille ven.”

Sorø d. 21. februar 1906

“Jo du, “to der elsker hinanden kan volde hinanden mere ondt, end alle de argeste fjender, der hævner sig jorden rundt”.

Men min egen lille ven, vi to må aldrig volde hinanden sorg, bare som du selv siger, vi er ærlige og sande og taler rent ud med hinanden om alt, så er jeg sikker på, at vi nok skal klare alt, om så det bliver svært, og så skal vi huske på, at “to der elsker hinanden kan læge de dybeste sår, blot ved at se på hinanden og stryge hinandens hår.

Og bede Gud om at hjælpe.”

*Nu brister i alle de Kløfter,
som fured og sprængte mit Sind,
Alverdens fagreste Blomster*

for Sommerens sagte Vind.

*Thi to, som elsker hinanden,
kan volde hinanden mer' ondt
end alle de argeste Fjender,
som hævner sig Jorden rundt;*

*og to, som elsker hinanden,
kan læge de ondeste Saar
blot ved at se paa hinanden
og glatte hinandens hår.*

Viggo Stuckenberg 1901

Lille og genert

Ellen Kirstine har en vane med at slå øjnene ned, når Poul ser på hende. Poul spørger hvorfor, og hendes svar er vist beregnet på at styrke hans selvværd:

Sorø d. 13. marts 1906

“Du skrev, om det ikke var rigtigt, det der med øjnene. Jo du, det kan gerne være. Jeg ved godt, jeg gør det tit, når du ser mig ind i øjnene. Hvorfor jeg har gjort det, har jeg ikke tænkt særligt over, dine øjne er endda så dejlige at se ind i.”

Og hun fortsætter med at opbygge mandens selvtillid:

“Jo, du kan tro, jeg tit ønsker, jeg havde dig ved siden af mig, når jeg læser aviserne, fordi det sandelig så langt fra er det hele, jeg kan forstå. I det hele taget, så trænger jeg altid til at have dig ved siden af mig, så vi rigtig kunne snakke. Du har tit sådan et klart og godt syn på tingene.

Jeg kommer så tit i den senere tid til at tænke på de ord: Find altid dine venner iblandt dem der åndeligt talt står over dig. Ja, det skulle man altid kunne gøre. Og du er en ven, jeg har valgt, der sandelig står over mig. Den bedste af alle og så pyt med de andre, for det er dig der kan.”

Sorø d. 17. marts 1906

“Min egen kære lille ven

Tak for dit brev i går. Jeg blev så glad ved at høre, at du endelig har fået noget i hvert tilfælde, at du har gode udsigter til det, og hvor det så siden er henne i verden enten i Jylland eller i København, så glæder jeg mig over det. Bare det nu vil gå godt for dig og, at du kommer ind i en af de pladser, hvor du vil blive rigtig glad og ikke bilde dig alt for tit ind, at det ikke går så godt, som det egentlig skulle. Du ved jo godt, at du ikke er dum, og at du er godt lidt af dine medmennesker, og så må du ikke gå og bilde dig selv så meget ind, som der ingen steder høre hjemme. For det må du da indrømme, at du somme

tider gør. Kunne jeg da bare få de nykker pillet ud af hovedet på dig, så kan du være sikker på, at det går meget bedre. Hvad siger du nu min lille ven? Ved du hvad du siger: “Hun er dog et lille pjok, men der er alligevel noget sandt i det, hun skriver”, ikke sandt, vil du ikke sige det.”

Men kampen mod komplekser og problemer fortsætter desværre:

Sorø d. 28. marts 1906

“Jeg kan ikke tåle at vide, at du går og er ked af det. Hvad skal jeg gøre ved dig for at få dig til at forstå, at du både er til gavn og glæde her i verden og få dig til ikke at se så sort på tilværelsen. Jeg har det håb, at jeg nok en gang skal få et ansvar, men jeg er ikke moden nok til det endnu, det ved jeg godt, men min kære ven du skal have det samme håb, du får også engang et ansvar, om så du er moden nok til det. og du skal se, det kommer nok, bare giv tid. Ventetiden er ofte lang.”

“Du må ikke sige sådan noget, at dit arbejde ikke er til gavn, for når du sætter dig ned og tænker over det, så kan du også godt selv indse, at det er der ingen mening i. Undskyld men det er bare en flygtig tanke: Synes du, at en lærer har mere ret til at leve her i verden, end du har? fordi de lærer fra sig med ord og du med hænderne og selvfølgelig også forstanden. Der er mange håndværkere, der

mangler den. Ja i hvert tilfælde mange, som ikke har ret meget, men den mangler du ikke. Så op med hovedet, men ingen knejsen. Du skulle prøve en gang at snakke med far om det her.”

I den periode i 1907 hvor Ellen Kirstine er i London, hører vi næsten ikke noget til Povls “mørke tanker”, men i vinteren 1908 kommer de igen.

25. Januar 1908

“Du kære lille ven.

Ja, det var rigtig nok et lidt trist brev at få fra dig. Jeg var helt ked af det straks, for jeg så jo, at det dårlige humør begyndte at vende tilbage, og det må det ikke. Nu har du i så lang tid holdt det oppe, og det er da ikke fordi, det hjælper dig at være i dårligt humør vel? Det sætter det er jo snarere tilbage. Men det er godt lille ven, at det hjælper, når du får lov til at fortælle det, for du ved jo, at du har en lille en herovre, som altid vil være glad, når du vil komme til hende med både din sorg og glæde, og hun vil prøve på, så godt hun kan at hjælpe ham. Prøv først og fremmest når du er i dårligt humør at bede til Gud, det er dog den største trøst og den bedste.”

“Kære lille ven nu må du ikke gå og bilde dig sådan noget dumt noget ind med, at du er udygtig, og om at traske i de nederste rækker. Det er jeg slet ikke bange for, men det er en anden ting, jeg er bange for, og det er, at du ikke skulle blive tilfreds, der hvor du er, så skulle du da meget hellere se at

komme derfra end at gå og bryde dig selv med skrupler i den retning. Måske er det også kun en overstående humørsyge, og du ved i sligt kan jeg ikke råde dig, det ved du bedst selv, hvad du må gøre, og jeg skal følge dig med kærlighed, hvor du så går, jeg holder så utrolig meget af dig.”

Hun er omsider ved at miste tålmodigheden med ham, men så lysner det igen:

Askovhus d. 1. marts 1908

“Mange tak for dit brev i dag du kære. Men jeg synes såmænd ikke, du skal klage over, at du ikke kan blive chef endnu, jeg synes sandelig, det går i den grad hurtig frem med dig, og at der allerede nu, er vist dig så meget tillid, og du har udsigt til en god stilling. Vær du bare tilfreds med det, som du har det nu. Når du bare ikke lægger dig i dvale og tænker, at så skal det nok komme flyvende alt sammen, så skal det nok gå, og det er der da vist ikke den aller-mindste fare for, at du gør.”

Pengesorger

Pengesorger går som en rød tråd gennem hele perioden fra forlovelsen og et stykke ind i ægteskabet, og Ellen Kirstines forældre har ofte hjulpet.

Sorø Husholdningsskole d. 14. november 1905

“Min kære lille ven

Tusind tak for brev i går. Jeg blev så glad for det, blot en ting blev jeg ked af, og det var, at du skrev om penge. Og min egen lille ven, jeg ville så forfærdelig gerne hjælpe dig, men jeg har ikke en rød øre at hjælpe dig med for tiden. Jeg brugte dem alle sammen, da jeg var i København sidst. Forleden fik jeg brev fra mor, om at de nok snart skulle sende nogle penge, men de ville ikke sende mig flere, end jeg behøvede i de to måneder, men ved du hvad, jeg vil så gerne skrive hjem efter nogle flere. Du skal ikke genere dig for at sige ja, det vil måske også være svært for dig at få penge andre steder fra. Jeg kan læse ud af dit brev, at du ikke har været helt fri for at være bitter, da du skrev om dine pengeforhold.

Ja, min egen lille ven, det kan jeg godt forstå ikke er morsomt, men jeg tror dog ikke, du behøver at være så ked af det, det kommer nok. Nu siger du, "Ja, hun kan sagtens snakke, for det har hun aldrig prøvet", men ved du hvad, det har jeg nu alligevel, for det er hændt mig flere gange, at jeg har været under bunden i min pengekasse. Den er ofte sluppet op, længe før den skulle. Jeg har aldrig så ond en samvittighed, som når jeg ingen penge har, eller der er uorden i mit regnskab, men tabe modet over det min lille ven, det må du ikke. Nej nu må jeg se, om jeg ikke kan komme ind på andre ting end de arme pengesager.

Men hvis de ikke skal snakke mere om penge, hvad skal de så snakke om. Vejret måske! Så hun fortsætter.

"Det er lige så trist et vejr i dag, som det var godt i går."

Pengesorgerne fortsætter og Poul beder Ellen Kirstines far, Poul la Cour om hjælp.

Sorø d. 15. februar 1906

Min kære lille ven

Tusind tak for dit brev. Ja, du ved ikke, hvor det glæder mig at høre, at far havde skrevet til dig straks, og hvor kunne det være rart, om far kunne omvende dig lidt. Du skal ikke være ked af at tage imod fra far, når far tilbyder, han er så god så god

min lille ven, og han vil så gerne hjælpe dig. Jeg håber, du en dag kommer til at holde rigtig meget af mine forældre og mit hjem, så du ville føle dig, som du var hjemme, når du var her hos os, så skulle jeg være glad. Ikke fordi jeg vil tage dig fra nogen, men fordi alt det, du hidtil har måttet undvære, skulle erstattes. Jeg kan ikke beskrive dig, hvor glad jeg er for, at far og mor har fået at vide alt om dine pengeforhold og ved samme lejlighed noget mere om dig selv. Det er som en sten, der er lettet fra mit hjerte, og du må heller ikke være andet end glad for det, for det er kun det rigtige, og det bedste. Se nu at blive lidt glad, min lille ven. og tag du kun imod med en ærlig samvittighed. Det er da en ærlig sag ikke at have nogen penge. Op med hovedet, og så tusind kærlige hilsner til min egen lille ven fra din egen lille Biss.”

Først i begyndelsen af 1908 letter det lidt for Poul, som nedenstående brev fra Poul la Cour viser:

Askovhus d. 12. januar 1908

“Kære svigersøn!

Tak for dit brev og for de 135 kr. som jeg rigtig har fået, og det glæder mig at tilbagebetalingen tyder på, at du er oven vande. Nu er jeg spændt på om du kommer i lag med Møhl og hans selskab. Hvis du

ikke direkte fortæller mig det, eller om udsigten til at det sker, kommer du til at pålægge Ellen Kirstine at sige det, når du muligvis skriver til hende om det. Ellers siger hun det vist ikke.

Og for at det ikke kun skal handle om penge og arbejde, skriver Poul la Cour også lige lidt om den nye valglov, der giver kvinder stemmeret til kommunalrådene.

“Sikke en begivenhed! Den kommende valglov åbner jo skønne udsigter. For nu kan det da ventes at komme rigtig i gang i det, og navnlig at landstinget for første gang bøjer sig for folkets vilje er en begivenhed af “rang”.

Vær nu kærlig hilset af mor og din hengivne
svigerfar Poul la Cour

Humor år 1908

“Klokken 4 kommer jeg fra valget, så må maden
være klar!”

Ellen Kirstine er vred

Askovhus d. 12. januar 1908

“Kære lille ven

Lige nu gav far mig et brev og bad mig om at sende det, når jeg engang skrev. Han skriver, at du må pålægge mig at sige til ham, om du skriver noget om Møhl, ellers gør jeg det ikke. Jeg synes nok de er lidt for slemme de gode forældre, selvfølgelig siger jeg det, når det vedkommer dem, men jeg har virkelig ikke i sinde at læse mine breve fra dig højt for dem, sådan som Kitte Christiansen gør. Jeg er da heldigvis ikke så tosset. jeg tror også, at du ville betakke dig ,og jeg får virkelig sommetider breve fra dig, som jeg ikke kan fortælle et muk af. Man skulle tro, de i aldrig har været forlovet, ja mor har det nu heller ikke.”

Poul la Cour og Christine Marstrand la Cour

Gode husråd

Biss har ikke kun råd mod pengesorger og ondt i sjælen, men også mod frost i tærne, som var en almindelig vinterlidelse.

Sorø 19. februar 1906

“Dit skind, at du har fået frost i tærne. Nu skal jeg give dig et godt råd, i hvert tilfælde har det hjulpet godt på mig. En halv liter Alun vand skal koges i to potter vand, og så skal man stikke tærne ned i det så varmt, som man kan have det. Du skulle prøve, om det ikke også kunne hjælpe på dig. Far gav mig det samme råd en gang, han så jeg havde frost i hænderne. Far vidste ikke, at jeg havde brugt det før, det snerper huden sammen, og det skal kunne hjælpe. Ja, det er en nydelig svigersøn far har, det skal jeg gerne indrømme. Du er såmænd god nok både på den ene og den anden måde, tro ikke andet, for det er sand.”

Biss skranter

Askovhus 18. januar 1908

Når kun min ryg vil blive rask. Det var bestemmelsen i de næste otte dage, at jeg skulle have været fri for at lave mad og løfte gryder, vi skulle have haft en kone til hjælp, men lige nu i dette øjeblik kom hun og sagde, at det var hende umuligt at komme. Om otte dage skal jeg til Doktor Theilman igen, så får vi nu se hvad han siger...

Historien om en hæklenål

Askovhus d. 19. februar 1908

“Nu vil jeg begynde ved begyndelsen. Lørdag aften var der diskussion og foredrag. Selvfølgelig havde mange af vi kvinder håndarbejder med. Jeg et hækletøj. Men ak og ved, da det var sluttet, og vi var omtrent hjemme, kom jeg til at tage et rask tag i hækletøjet og min sangbog for at stikke det ind under armen, men tog så fejl på en eller anden måde og jog min hæklenål ind i venstre side på mig. Jeg gav en slags spjæt fra mig og prøvede skyndsomst at hale den ud igen. Men jeg kunne ikke og foretrak så at gå ind og få far til det, for jeg vidste jo, han var en slags doktor. De bliver jo temmelig forfærdet, da jeg fortalte dem det, men jeg tyssede på dem, det bedste jeg kunne for at berolige dem, endskønt jeg ikke selv var aller gladest. Så begyndte det. Jeg fik så mit tøj af i en fart med mors hjælp, og far begyndte på mesterstykket. Du ved vel, at en hæklenål har en tap

i den ene ende, som gør, at den ikke er så let at få ud. Den var imidlertid kommet så langt ind, så hovedet ikke kunne hverken føles ellers ses, så far vidste ikke til hvad side, han skulle dreje den for at få den ud og ikke længere ind. Efter mange og lange anstrengelser kom den ud. Jeg var også sådan tilsidst, at jeg rystede over hele kroppen, og sagde til mig selv, varer det længe endnu, så holder jeg det ikke ud, for det gjorde jo temmelig ondt, og så varede det så længe. Lidt udmattet var jeg af det – også den næste dag. Ikke desto mindre gik Signe og jeg til Malt kirke, hvor jeg også nær var besvimet, men det havde jeg næsten også fortjent, for så kunne jeg jo lade være med de narrestreger.”

Askovhus sommer 1906

Ellen Kirstine malet af Troels Trier

Ellen Kirstine er kommet hjem fra Sorø Hus-holdningsskole. Hun nyder livet, fanger krebs og holder krebsegilde sammen med venner og familie, tager på cykeltur, og næsten hver eneste dag har de gæster eller tager på besøg. Hun er også begyndt at væve på den berømte vævestue på højskolen. Ikke destomindre ønsker hun stadig at tage til England, og storesøster Charlotte, som arbejder derovre som sygeplejerske, har fundet en plads. Så nu er det alvor.

Betænkigheder.

Askovhus d. 17. juli 1906

“Men du, jeg vil heller ikke blive her hjemme for guld. Jeg må hjemmefra. Jeg holder det ikke ud i længden. Jeg kan godt selv mærke, at jeg bliver mere og mere alvorlig herhjemme. Undtagen når du er her, du kan da live lidt op på mig. Men her, selv om jeg gør mig umage for at gøre det godt, er det aldrig godt nok, og så skal man skændes med sin mor, som man dog holder så forfærdelig meget af og ikke kunne undvære for alt i verden.”

Man skal bestille noget, når man er hjemme

På Askovhus må hun deltage i husarbejdet. Der er konstant 11- 12 “elektrikere”, det er elever, der arbejder sammen med Poul la Cour på udvikling af møllen. De er på kost og logi, så der er nok at lave. Ellen Kirstine vasker tøj, stryger, ruller og skurer gulv og gryder og knokler på fra morgen tl aften. Hun skriver til Poul

“Jeg var bare så knusende træt og nervøs, at det pinte mig bare nogen talte til mig eller rørte ved mig. Næste dag stod jeg først op klokken 7.30. Da mor så det, sagde hun, at jeg ikke må ligge og sove. Jeg skulle stå op klokken 6, der var ingen nåde,

selvom jeg havde arbejdet hårdt. Følgen blev, at jeg satte mig til at græde under morgensangen. Jeg syntes, man gjorde mig uret, for når de andre er trætte og dårlige, så bliver der virkelig taget hensyn til dem.”

Peer Gynt

Men alt er ikke slid og slæb, hun er denne sommer meget optaget af Henrik Ibsens dramatiske digt, Peer Gynt .

Askovhus d. 30. juli 1906

“Ja, er Peer Gynt ikke dejlig. Der er så mange gode tanker i den. Jeg kan godt lide sådan et lille sted som det her:”

“Atter og fram, det er lige langt. Ud og ind, det er lige trangt. Nej! – Som en vild uendelig klage er det at gå ind, gå hjem og tilbage.

Udenom, sa’e bøjden!

Nej; denne gang

*Tværs igennem, var vejen aldrig så
trang!” Nu skal jeg nok snart skrive til dig
igen og fortælle alt om England,
og så en kærlig hilsen fra din egen Biss
Peer Gynt af Henrik Ibsen:*

*Per Gynt er en vindbøjtet, der altid tager
den nemme udvej, Han har svigtet
kærligheden og Solvej, og er på nippet til
at komme tilbage i Knappestøberens
smeltedigel (dvs Vorherres). Men Solvejs
kærlighed redder ham i sidste øjeblik og
han siger;*

PEER GYNT(nærmere mod huset)

Atter og fram, det er lige langt.

Ud og ind, det er lige trangt.

(Standser)

Nej! - Som en vild uendelig klage

er det at gå ind, gå hjem og tilbage.

(går nogle skridt; men standser igen)

Udenom, sa'e bøjden!

(hører sang i stuen)

Nej; denne gang

tværs igennem, var vejen aldrig så trang!

Hun skal gennemføre Englands-planerne selv om det bliver “trangt”.

England 1906

St.Paul's Cathedral

Storesøster Julie tager med Biss til London. De første par uger, er det bedst at være to.

London d.17.august 1906

“Du kan tro London er en stor by, og vi kender allerede en hel del af byen. Der er umådelige afstande. Den første dag vi var her – nej, hvad med nu at begynde ved begyndelsen.

Oversejlingen var først umådelig stille indtil torsdag eftermiddag. Julie var søsyg hele tiden, men først da bliver det rigtig galt, så hun kastede op – den lille her var ikke syg, men jeg var meget træt af at sejle til sidst. Vi nåede først Parkeston klokken 8 torsdag aften, og så var det for sent at tage til London. Så vi blev ombord og tog ind med et morgentog. På Liverpool traf vi selvfølgelig ikke pastor Berg, så da vi havde ventet en times tid, så tog vi en drosche og kørte til mrs. Glane. Hun anbefalede så et pensionat, men da vi senere fik at vide, at vi skulle være hjemme klokken 8 og helst ikke måtte gå nogen steder, efter vi havde spist, tog vi til et andet pensionat, hvor vi nu bor i herlighed og glæde.

Den første dag vi var her, var vi på en lang tur ned ad Themsen – du skulle bare se noget vand så møgbeskidt, man skulle tro det var en rendesten, og så var vi nede i en tunnel, der går under Themsen. Arbejderne kom netop fra arbejde, medens vi var der, så du skulle have hørt en klang at træsko dernede. Alt er storartet, jeg holder allerede så meget af London.”

“I går var vi i museer, og i dag var vi først i St. Pauls kirke, og i eftermiddag har vi været sammen med mrs. Glane og pastor Berg og flere andre danskere et stykke udenfor London, hvor vi var ude og se nogle kalkhuler under jorden a la katakomberne. Det var storartet og forfærdelig morsomt. Bagefter tog alle hjem med mrs. Glane og fik en kop kaffe. Mrs. Glane er den dame, der skal skaffe mig en plads herovre. Hun er enke – dansk – hendes mand var en

englænder, der faldt i boerkrigen. Nå, nu skal du have tak til sidst, fordi du fulgte mig til Esbjerg.

De aller kærligste hilsner fra din egen lille Biss”

Engelske damer år 1907

London d. 18. august 1906

“Du den kæreste lille ven

Jeg synes det er frygtelig længe siden, jeg rejste fra Danmark, og jeg synes, jeg har været her en uendelig tid, og så er det kun godt otte dage. Ja du kan tro, at vi ser og oplever meget, men det er forfærdelig morsomt og interessant. Vores stadige tilholdssted er hos mrs. Glane, når vi er trætte og ikke ved, hvor vi skal gøre af os selv, går vi til hende, når vi skal have råd, så går vi også til hende, og hun er altid rar og elskværdig, hun er nær sagt vores engelske mor.”

“Forleden dag så jeg begyndelsen til et nyt hus, lutter jern. Du kan tro, jeg tænkte på dig, og hvad du har sagt om at bygge huse af jern.”

²”Nu har vi også prøvet et par gange at køre med den underjordiske jernbane. Det er forfærdelig morsomt at se, hvordan hver eneste lille tomme af jorden er anvendt her i London. Både over og under gaden.”

“Du skulle lige se damerne her i London, de snører sig, så de er lige ved at gå midt over, det er frygteligt at se på. Alle uden undtagelse. Ja jeg har så meget, jeg skulle fortælle dig, men nu er klokken 11, og jeg skal lave regnskab.

Kærlig hilsen fra din lille Biss”

Om Haven Hotel og englænderne

Ellen Kirstine har endelig langt om længe med søster Charlottes hjælp fået en “plads” på The Haven Hotel på Bedford Place midt i London.

Haven Hotel september 1906

“Jeg skal gå husmoderen til hånd, være elskværdig mod hende, hjælpe hende på kontoret, sige besked til tjenestefolkene, se efter om de gør deres ting

² Betonbyggeri kom først meget sent i gang i Danmark, men Povl er meget interesseret i udviklingen.

godt, og mere andet at den slags. Fruen er forfærdelig sød og elskværdig.”

Men ak, virkeligheden viser sig at være temmelig anstrengende. Hun arbejder til midnat og er i gang fra kl. 5.30. Tit bliver der ikke engang tid til middagspause. Og så snakker de engelsk hele tiden, så hun bliver så træt i sit lille hovede.

Kulturforskelle

Ellen Kirstine observerer nogle kulturforskelle, som absolut falder ud til fædrelandets fordel:

“Her er tjenestefolk i massevis; to tjenere, en portner, to piger til stuerne, to i køkkenet og så får vi snart en pige til og så mig.”

“Et trin er vi over englænderne, og det er med hensyn til vores tjenestefolk. Herovre regner man ikke tyendet for andet end det bare skidt, hvis jeg gerne vil tale en lille tid med en af vores tjenestefolk, så ville jeg blive regnet for meget udannet. Det er nu også sikkert, at tjenestefolkene her i London for det meste er noget frygteligt rak, men de kan heller ikke være andet, sådan som de bliver behandlet.”

De engelske kvinder

“Ja Nordens kvinder, de skulle gerne være stærke, mange mange gange stærkere end de er i dag. Da

jeg var hjemme i Danmark, synes jeg, at vi kvinder var så svage og indeholdsløse, men jeg har fået et lidt bedre syn på kvinderne i Danmark ved at være her, for slige dukker og indeholdsløse mennesker englænder-inderne er, det havde jeg aldrig troet eksisterede, og så er de så dovne og meget tit nogle forfærdelige grise. Snakker de om noget, er det ikke andet end hvor hedt, det er i dag og hvor koldt. Så det må jeg sige, jeg beundrer kvinderne hjemme i Danmark, når jeg har set disse. Du skulle komme til akkurat samme resultat.”

stuepige 1907

De engelske mænd

“Mr Underlitz er en ung mand på 22 år, eller rettere en dreng, som har været her hos os en tid,

mens hans mor er ude at rejse. Han er en dreng, og må behandles som vi behandler vores 12 til 14 årig store drenge, men sådan er næsten alle engelske herrer -drenge til de er 30, og tit endnu meget længere. Det er da godt, det ikke er sådan i Danmark.”

Companion

Charlotte har fået tilbudt en plads som selskabsdame, companion for to unge piger. Men som uddannet sygeplejerske vil hun hellere arbejde inden for sit fag, så derfor foreslår hun Biss i stedet for.

Companion

25. november 1906

“Fra på onsdag tager jeg ned til St. Albans. Jeg skal være companion for to unge piger, og så skal jeg også være lidt huslig. Jeg er på en måde ked af, at

jeg skal herfra Haven Hotel, men på en anden måde glad for det, for jeg føler mere og mere hvor lidt, jeg passer her i huset. Jeg har været dum nok til ikke at kunne indse det før. En ting glæder mig, og det er, at nu det er bestemt, jeg skal rejse, kan jeg mærke, at der er mange her i huset, der er kede af det. Det gør én så godt at mærke, at der er nogen, der har holdt af en. Fruen er ikke imellem dem, men det er flere af gæsterne og tjenestefolkene. Jeg tror det var min opgave, da jeg kom her til huset, at bære mig sådan ad, så tjenestefolkene ikke kunne lide mig, det sagde Mrs. Richie da, men uden at jeg selv ved, hvordan det er gået til, så elsker de mig nu alle sammen. Det er sagt uden at rose mig selv. Nu har jeg kun et ønske, at jeg må være de to unge piger til nogen gavn. Jeg så den ene af dem, da jeg var inde at tale med deres far om pladsen. Han er syg og ligger til sengs hele tiden. Deres mor er død

Plumpudding

Det viser sig lykkeligvis, at den nye arbejdsplads er noget sjovere end Hotel Haven. Julen nærmer sig og der skal laves plum-pudding.

“Nu skal du høre, hvad jeg har lavet i fredags. Vi lavede Christmas pudding. Den plejer de altid at

spise Christmas-dag og Christmas-aften, og de laver den altid en tre ugers tid før jul. Nu skal du høre, hvad vi begyndte forestillingen med, for det var virkelig en hel forestilling. Vi begyndte med at pille stenene ud af fire pund rosiner. Et helt tålmodighedsarbejde, men morsomt var det, for det hele gik med sådan liv og lystighed. Da hele tillavningen var færdig, blev det puttet i en kolossal stor krukke, og så måtte vi lige hen og røre tre omgange i det og ønske en ting. Om så det var katten, så skulle den gøre det. Den ene af døtrene holdt katten, mens den anden holdt dens to forpoter omkring skeen og rørte rundt. Da alt dejen var æltet godt sammen og skulle kommes i form, blev der puttet forskellige små sølvting i den: en hestesko, en knap, et fingerbøl, en ring, to seks pennystykker og to tre pennystykker. For dem, der får de forskellige ting, betyder det noget. Hesteskoen betyder lykke, knappen at man skal giftes med en enkemand, fingerbøl gammel jomfru, ringen giftes inden året er omme, pengene at man skal blive velhavende i det kommende år. Er det ikke en kunstig skik? De er nogle rigtig børn englænderne. Jeg har aldrig truffet folk, der er så overtroiske som dem.”

Desværre skal familien flytte i slutningen af februar og Biss står uden “plads” igen.

Mens Biss er i London er Povl igang med at bygge et dansk forsamlingshus i Sønder Lygum, som ligger lige syd for Kongeåen.

Det vil sige, at forsamlingshuset ligger i den del af Sønderjylland, der fra 1864 til 1920 hørte til Tyskland. Poul og arkitekten Jep Fink er blevet uvenner med de tyske myndigheder, så nu risikerer de 3 måneders fængsel. Biss mener, at han skal se at komme afsted nord på, før han bliver arresteret, men Poul bliver på pladsen, og striden bilægges.

Forsamlingshuset, typisk Jep Fink arkitektur

Jep Fink, som er et sønderjysk nationalt ikon var gift med Ellen Kirstines kusine, Esther Trier. Jep Fink fik sin arkitektuddannelse på Vallekilde Højskole, hvor hans senere svigerfar, Ernst Trier var forstander. Ernst Trier

*var gift med Julie Marstrand søster til
Ellen Kirstines mor, Christine Marstrand.*

Hjemve

I hvert eneste brev skriver Biss om, hvor meget hun længes hjem, hvor meget hun savner alle dem der hjemme og "Det kære Danmark", men selvfølgelig mest sin Poul.

Februar 1907

"Jeg har lige siddet og talt dagene til jeg skal hjem, det er 116."

Men eftersom den familie, hun er hos, skal flytte i slutningen af februar, skal hun finde et andet sted at være. Selvom hun længes hjem, vil hun ikke hjem før tiden. Hun er ikke en, der opgiver, og hun lærer hele tiden så meget, siger hun. Da hun ikke finder en varig "plads", må hun imidlertid tage hjem sidst i marts.

Hjemme igen

Efter det første møde med Poul efter hjemkomsten, skriver hun:

"I de sidste dage har jeg længtes så knusende efter dig, jeg synes næsten så meget som aldrig før. Jeg

tænker også, at foråret gør meget til det. En anden tanke har også rejst sig så meget som aldrig før i mig. Jeg har tænkt på, hvor herligt det bliver engang at blive gift med dig og altid måtte være sammen med dig. Du har al magten over mit hjerte i disse dage, så stærkt at jeg tror, jeg kunne gøre, hvad det skulle være for dig. Forstå mig nu endelig rigtigt!”

Han skal tydeligvis ikke få ideer!

Charlotte “Dotte”

Søstrene Charlotte og Julie betyder meget for Biss. De følgende uddrag strækker sig over en årrække.

Fødselsdagen

Biss har fødselsdag. Hun bliver 20 år, og ingen fejrer hende. Storesøster Dotte (Charlotte) er ligesom Biss også i England, hvor hun arbejder i forskellige jobs som privatsygeplejerske. Ind i mellem jobs bor hun på The Haven Hotel, hvor hun deler et dejligt stort værelse med Biss.

Om fødselsdagen skriver Biss

“Nu skal jeg fortælle dig, hvordan min fødselsdag spændte af. Jeg har aldrig haft så uhyggelig en fødselsdag før. Der var ingen her, der vidste noget om, at det var min fødselsdag. (kun Dotte). Nej det er sandt, Dotte fortalte mig i går, at hun havde

fortalt Mrs. Ritchie det om eftermiddagen, for at få Lov til at tage mig med ud for at drikke chokolade. Det kunne jeg nu ikke få Lov til, fordi fruene selv skulle ud, Da hun havde fået det at vide, ønskede hun mig ikke en gang tillykke. Hun lod bare som om, hun ikke vidste noget om det. Jeg var rasende, da Dotte i går fortalte mig, at Mrs. Ritchie godt vidste, det var min fødselsdag i forgårs. Jeg tror aldrig noget andet menneske, der havde en lille smule hjerte til overs for andre end sig selv, kunne have nænnet det.”

8 år efter Ellen Kirstines alt for tidlige død gifter Poul sig med Dotte (Charlotte). Hun viser sig i alle måder at leve op til betegnelsen "den onde stedmor". I følge stedbørnene var hun intrigant, løgnagtig og ondskabsfuld. Min mor hadede hende af et godt hjerte. Da hun engang i en sen alder læste ovenstående brev, følte hun, at hun måtte sende et budskab tilbage i tiden til sin unge naive mor. På en strimmel omhyggeligt udklippet papir lagt inde i brevet, står der:

"Tro det ikke; "Dotte" har ikke sagt et ord til Mrs Ritchie. Jeg kender hende! Din Datter.

Har Charlotte allerede været hemmelig forelsket i Poul på dette tidspunkt? Hun er 29 år, en høj alder for ugifte kvinder! Biss er bare 20 år og lykkelig forlovet. Indynder hun sig hos Biss, for at komme nærmere til Poul? Gør hun mere ud af Povls fødselsdag end Biss gør

6. oktober 1906, Povls fødselsdag
“Ved du hvad Dotte og jeg gjorde? Vi gik ind på en forfærdelig fin café i London, den hedder Vienna og drak din skål i chokolade. Og så i går formiddag, da jeg kom op på mit værelse, havde Dotte sat et lille dansk flag på en hattenål og sat det over dit billede, og om aftenen forærede hun mig æbler i dagens anledning. Så man må rigtig nok sige, at hun har gjort, hvad hun kunne.”

Er Charlotte evigt jaloux på Biss, fordi hun føler at hun aldrig bliver elsket, som Biss bliver det, hvorfor hun hævner sig på Biss' børn (Vagn, Ingrid og Dine). Der er ingen tvivl om, at hun var et kompliceret menneske, som Biss overhovedet ikke kan gennem-skue.

London d. 1. Januar 1907

“Ja tænk, at Dotte rejser hjem nu, det er herligt. Bare hun kunne få det lidt godt derhjemme, hun kunne sådan fortjene det. Hun har det så frygtelig strengt. Om hende skal jeg fortælle dig mere, når jeg kommer hjem. Jeg vil nøjes med at sige nu, at hun er det bedste kvindemenneske, jeg kender, jeg holder så forførdeligt meget af hende, hun er så uendelig god.”

“Men hun har sådan et frygteligt tungt sind.”

Det var langt fra min mors opfattelse, at hun var “så uendelig god”.

Sidste chance Mr. Howard

Et år senere har Charlotte fået en kæreste i England. Hun rejser derover, for at finde ud af hvad det skal blive til?

Askovhus 8. januar 1908

“Dotte rejser på tirsdag otte dage til London til mr. Howard, du ved, ham jeg har fortalt dig om. Hun er helt væk, hun taler næsten ikke om andet, når vi er alene. Hun håber rigtig nok på ham, det må man sige.”

“Jeg er så ked af, at Dotte skal rejse i dag. Hun glæder sig sådan til at komme over til sin mand, som hun siger. Jeg vil også håbe, at han vil skynde sig lidt med at tage hende. Han kan godt stå sig ved det, han får aldrig nogen bedre.”

Askovhus d. 26. februar 1908

“Charlotte har ikke skrevet et ord til mig, siden hun tog her hjemmefra, så jeg ved intet jeg bare bange for, at det ikke er de bedste tegn.”

... og desværre.”

Askovhus d. 23.maj 1908

“Vi fik brev fra Charlotte forleden dag. Hun gifter sig ikke! Det var et trist budskab. Hvad hun nu vil gøre, ved vi ikke endnu, om hun kommer hjem eller ej.”

Askovhus d. 25. maj 1908

“Vi har fået endnu et trist brev fra Charlotte i dag. Da mor havde læst det højt for mig, sagde hun:”Bare hun nu ikke helt er knækket. Det er så trist så trist lille ven. Nu havde vi endda håbet, at hun nu kunne blive rigtig lykkelig.”

*Christine Charlotte Barfod la Cours
biografi i Wikipedia*

*Født 04.11.1877 i København. Død
11.06.1961. Datter af Poul la Cour og
Hulda Christine Nielsen Birkedal Barfod.
Husholdningselev i Prins Christians
køkken på Sorgenfri 1899-1900,
husholdningslærerinde i Frk. Zahles
Institut, Købehavn 1900-01 og herefter
uddannet i sygepleje dels på Københavns
Amts Sygehus, dels på Fødselsstiftelsen.
1902 ansat som sygeplejerske ved
Københavns Amts Sygehus. Arbejdede
siden 8 år i England på London Hospital
og foretog mange rejser til andre lande.
Fra 1911 plejemoder for Rigshospitalets
afdeling for børnesygdomme og gjorde
under første verdenskrig tjeneste ved Den
Amerikanske Ambulance og senere ved
Den Engelske Ambulance, som modtog*

*tyfus- og dysenteripatienter fra
Dardanellerne. Rejste 1917 til
Nordamerika for at studere sygepleje der.
Gift 23.08.1921 med Poul Fog Petersen.
Født 06.10.1881. Død ca. 1958. Søn af P. N.
Petersen og Anna Susanne Cathrine Fog.*

Julie

Julie og Biss er næsten lige gamle, men selv om Julie er den ældste virker det på mange måder som om, det er Biss, der er den voksne og fornuftige. Det at hun allerede er forlovet giver hende en vis status overfor de to ældre søstre, som begge lider af ulykkelig kærlighed.

Julie og Ellen Kirstine

Askovhus d. 25. Maj 1908

“Vi har fået sådan et trist brev fra Charlotte i dag, det er så trist så trist. Nu havde vi endda håbet, at

Charlotte kunne blive rigtig lykkelig engang. Og nu for et øjeblik siden kom Julie, og så begyndte hun: "Jeg tror Johannes er ved at forlove sig med en anden, for Jakob Helweg har skrevet efter ham, at han skulle komme over til England i den sidste måned. Men Johannes har svaret, at han kan ikke løsrive sig fra det herlige danske forår." Udfra hvad vi ellers har set og hørt, lyder det lidt underligt. Julie fortsatte, "Ja en sorg kommer sjældent alene". Hun er forfærdelig fortvivlet sidder og siger, at hun dør, og at hun gifter sig med *Even og lignende. Jeg synes, det ser sort ud for begge de to søstre. I aften da vi gik ned på skolen til menighedsmøde, sagde Julie: "Jeg tror, du er blevet forlovet, fordi du er den mest normale af os". Det lyder lidt underligt, men når jeg tænker over det, er der virkelig noget sandhed i det. Både Julie og Charlotte er alt andet end normale i den retning. Kære lille ven ja undskyld mig, at du ikke har fået andet end om de to, men i øjeblikket ligger det mig stærkt på sinde."

Askovhus d. 23. Juni 1908

"I aften er Julie og jeg bedt op til Dorte Boysen til Sankthansblus. Jeg ville ønske Johannes Richter kom. Forleden da jeg kom hjem og fortalte, at Johannes var kommet hjem, blev Julie aldeles desperat, hun er helt skør. Blandt meget andet sagde hun, at hun umuligt kunne gå og bestille noget her, når han var så tæt på, og jeg skulle sige til hende, hvor hun kunne tage hen. Jeg rådede hende nu til at blive, hvor hun var. Er det ikke godt må jeg spørge, at så snart han viser sig, så flygter hun. Jeg mente også snart, at hun kunne kigge i vejviseren efter ham, når hun bar sig så tosset ad. Jeg har sagt det

før, og jeg siger det igen, hun er ikke rigtig normal på det område.”

Julie

Askovhus den 27. Juni 1908

“Julie går og ser meget forarget ud over, at alle andre mennesker træffer Johannes Richter, netop hun gør det ikke. Nu skal vi se, om hun kan slippe lidt bedre fra det i morgen i Skibelund, skønt det er meget sandsynligt, at han tager til Esbjerg for at se den engelske flåde.”

Askovhus d.1. juli 1908

“Du har spurgt mig, om jeg ville fortælle, hvordan vi havde det til Sankthansblus hos Boysen. Johannes Richter var der slet ikke, og for øvrigt var det hele alt andet end morsomt. Julie traf Johannes R. nede til sangfesten i Skibelund, men hvordan de to mennesker har det, det har jeg snart opgivet at spekulere på. For de er uberegnelige begge to, særlig Julie.”

Lærer på Askov Højskole siden præst i Vejen.

Kærestebreve

Biss bliver aldrig træt af at forsikre Poul om sin store kærlighed.

Askovhus Juni 1907

“Jeg kommer sådan til at længes efter dig, når jeg hører musik. Jeg tænker, det er fordi, jeg holder så uendelig meget af dig. Jeg tror godt, jeg kunne forfalde til at høre musik, Hvor er det herligt. Derfor holder jeg også meget af at komme i det kongelige, når der er en opera eller ballet. Jeg er som et helt andet menneske, når jeg høre god musik, et nyt og bedre.”

Du skrev i dine to sidste breve, at nu skulle vi snart se at blive gift. Ja du, bare vi kunne, jeg skulle ikke have noget derimod, men du må da først have en plads, vi kan gifte os på.”

Askovhus Juli 1907

“Det er ligefrem forfærdeligt! Hvordan kan det dog være, at jeg holder så meget af dig, og jeg så godt kan lide dig du kære lille skat.”

Og videre i breve skrevet hveranden dag igennem hele sommeren og efteråret.

“Kære eneste lille ven.

1000 tak for dit brev. Jeg har aldrig været så glad og haft det så godt, som jeg havde det i København denne gang. Hvordan kan det dog være? Ja, det er fordi, jeg kommer til at kunne lide dig bedre og bedre for hver dag, der går. Jeg kan næsten ikke tænke, at jeg skal kunne holde mere af dig, end jeg gør. Jeg savner dig sådan lille ven.”

“Kære kære lille ven, bare vi snart skulle ses igen, du min aller-kæreste lille ven.

KYS fra din egen lille Biss.”

I eftersommeren 1907 rejser hun sammen med sin mor og far og søster Julie igennem Europa fra Askovhus til Rom. Men i brevene fra turen hører vi mest om, hvormed hun savner sin “aller aller kæreste lille Skat”

Men der er en grænse, og Poul har overskredet den i sit sidste brev.

“Vist må du skrive sådan noget, du må skrive alt, hvad der ligger dig stærkt på sinde- alt -alt, dog tror jeg kære lille ven, at det ikke er værd for os at skrive for meget om sligt. Vi skulle hellere tales ved om det, endskønt vi sikkert, må jeg sande, er lettere at skrive om- Men tænk på om de breve skulle komme i hænderne på andre, det ville ikke være morsomt for nogen af os. Det som dog kun er vores to´s alene. Os to, som holder så meget af hinanden, men kære kære, jeg tror ikke, man hverken skal tale eller tænke for meget på det nu. Den tid kommer forhåbentlig en gang. Troede du virkelig, jeg ville blive vred på dig for det, nej du, jeg kan tværtimod berolige dig med, at en anden gang behøver du ikke at ængstes, for hvis jeg bliver vred over over det, regner jeg for det første ikke min kærlighed for mange sure sild værd. Og for det andet var jeg hverken dig eller din kærlighed værd.”

Følelserne er voldsomme,

og Biss er fantastisk i sin evne til at udtrykke dem.

Askovhus 1. marts 1908

“Kære kære lille ven, jeg længes så meget efter dig, så det er en helt gru. Nu kommer det er vel også meget af, at at jeg har været syg. men nu nede til foredrag, jeg har sagt det før, men jeg længes, så jeg næsten ikke kunne sidde roligt, og nu hvor jeg sidder og skriver til dig, kan jeg næsten ikke forstå, jeg kan sidde så roligt og skrive, som jeg gør, for indeni er der ikke roligt. Jeg længes sådan efter dig. Jeg tror det bliver værre og værre, jo mere jeg skriver. Jeg kan godt føle, at jeg ikke er rask. Jeg kan ligefrem ikke tåle at skrive mere. Blot endnu de allerkærligste tanker og hilsner det bedste der gives, sender jeg til dig du kære.

Kys fra din egen lille Biss”

Dannelsesrejsen

Poul la Cour skranter. Han skal slappe af, indånde ren bjergluft og nyde sydens sol ved Vierwaldstättersøen i Schweiz. Døtrene Julie og Ellen Kirstine kommer med. For dem skal det være en kulturel dannelsesrejse. Men det virker unægtelig som om, Ellen Kirstine tænker mere på sin Poul end på sin dannelse.

Hamborg Hovedbanegård

Køln August 1907

“Du allerkæreste og eneste Skat.

Jeg længes efter at høre fra dig. Det er jo også en uge siden, vi tog hjemmefra. Her er så vidunderligt dejligt, men når jeg skal rigtig til at nyde det, så føler jeg, at jeg kan ikke helt, og efterhånden går det op for mig, hvorfor. Ja, er det ikke mærkeligt, at jeg holder så meget af dig, at det jeg ser ikke har samme værdi, som hvis du havde været med.”

“I Hamborg sov vi på et fint Hotel lige overfor Hovedbanegården. Om aftenen spadserede vi en tur i byen, og far fandt et par nye støvler og købte kirsebær og druer til os. Jeg er helt imponeret over Hamburg. Jeg vidste ikke, den var så stor. Særlig imponerende er banegården.”

“I Köln gik vi ind i domkirken. Hvor er den dog herligt sjælden smuk!”

“Om aftenen sad vi inde i den og hørte koncert, og ih hvor jeg dog længtes efter dig, din kære lille Skat, du begriber det ikke. Næste morgen sejlede vi så hele dagen ned ad Rhinen til Rüdersheim, hvor far ville ind for at besøge nogle venner.”

Kurophold på Villa Schiller ved Vierwaldstättersee i Schweiz.

Det er så kedeligt!

“Far begynder at få det bedre. Han har ellers været sløj og træt. Nu skal du høre, hvad vi foretager os dagen igennem. Vi står op ved otte tiden, så spiser vi, derefter spadserer vi et eller andet sted hen for eksempel ned til vandet, sidder der og skriver eller læser, så spiser vi til middag klokken 12.00, fem retter mad. Derefter går vi ud igen, eller daser til klokken 18.30, så spiser vi aftensmad, igen fem retter og så i seng.”

Men lidt sker der dog trods alt!

“Du skal da lige høre lidt om, hvad vi sidst har bedrevet. En dag var far og jeg oppe på et højt bjerg, 1922 m. Vi spadserede afsted klokken godt seks om morgenen og spadserede uafbrudt i godt fire en halv time, op ad, op ad, op ad. Det var en storslået tur, smukt, jeg skal aldrig glemme den. Vi nåede lige ned igen ved femtiden. Vi var begge henrykte over vores tur, endda vi var møre tre dage efter. Du skulle have været med. Mor og Julie kunne ikke tåle det.”

Venedig, Firenze og Rom

Hun keder sig stadig.

“I dag har vi været henne og se malerierne i Akademiet, i eftermiddag regner det lidt, det er kedeligt. Og ja, der er sådan en masse, jeg ville skrive, men jeg tror ikke jeg ville blive færdig, hvis jeg først fik begyndt. Så du må vente til jeg kommer hjem. Vi rejser nok herfra i morgen aften og til Florenz (Firenze) og så videre efter et par dage til Rom.”

“Du kære lille ven, i går var vi en gondoltur til Rialto broen for at spørge efter post. Du kan tro jeg blev glad, og min glæde dalede ikke, da jeg læste dit brev, jeg blev så glad ved, at du nu har fået noget arbejde for vinteren, bare du nu vil blive glad for det.”

“Vi rejste sidste nat fra Venedig, så det blev ikke mange timers søvn. Nu er vi her i Florenz i pensionat hos to danske damer. Her er der heldigvis pænt og rent, i Venedig var der sådan en masse dyr, Julie var ganske forpint. Uha sikke nogle grise italienerne dog er...”

Vi var ude på et kloster i går. En storartet tur i en skiden vogn, med en krikke for der var så gammel

og stiv, så den knap kunne gå og til slut en skrutrygget kusk med hatten ned over ørerne.

Det var flot, kan du tro. En gammel hvidhåret Munk viste os rundt. Du skulle bare have været med.”

“Nu er vi her i Rom. Det er storartet, men skal jeg først begynde at fortælle om alt, hvad vi oplever, så ville det jo ingen ende få. Derfor vil jeg vente med det, til vi ses. Vi har været i Peterskirken og Colosseum og andre interessante steder. I eftermiddag har vi været i Sankt Paolo-kirken.”

“Jeg ville næsten ønske at vi ikke kom til København på hjemvejen. For det er snart temmelig sløjt, at se far gå rundt og have ingenting at gøre andet end at underholde sin familie. Far trænger til at komme hjem, ligesom man siger om drenge og forresten også piger, at de ikke har godt af en lang ferie. Så kan man sige det om min far, for far går og bliver sådan lidt gnaven og tit gider han ikke rigtig gå ud og se noget sammen med os. For det meste må han jo alligevel med, om så lysten er aldrig så lille. Sådan har vi sommetider små familiescener. Nej, så siger jeg, lad os så hellere komme hjem, det er meget sundere at holde op, mens legen er god.”

Arbejde på Møllen

Lærerne på Askov

Hun vil lære noget og tages alvorlig.

Askovhus d. 4. oktober 1907

Nu skal du høre, hvad jeg skal til vinter. Klokken 8 til 10 på Møllen, fra 10 til 10.30 spise frokost, fra 10.30 til 11.30 høre foredrag fire dage i ugen, de to dage med historisk fysik med far og Apple, og de to dage med Axelsen i verdenshistorien. Fra 11.30 til 14.30 fri. Fra 14.30 til 17 på møllen, fra 17 til 18 gymnastik og fra 18 til 19 aftenforedrag. Må jeg så ikke spørge, om den dag ikke er godt besat.

Inden planen for vinteren sættes i værk har Ellen Kirstine været i København til barnedåb. Hun har naturligvis været sammen med Poul, der for tiden

arbejder på genopbygningen af Christiansborg efter den store brand i 1884.

Efter bare tre dage i København har hendes mor sagt, at hun skulle komme hjem, fordi hun skal arbejde på Møllen.

Askovhus d. 9. Oktober 1907

“I dag da jeg kom og sagde til far, at jeg jo skulle til at begynde på Møllen, så sagde far:” Ja hverken Bjerre eller Bernsen er hjemme, så der er ingenting at lave, før de kommer”. “Nå”! sagde jeg, “men så vil jeg gå over og øve mig på skrivemaskine”, så sagde far, at den var sendt til København for at blive rensset rigtig godt. Den, der nu blev gal, det var mig. Her går de og siger, at jeg skal komme hjem, fordi jeg skal begynde på Møllen, fordi de har så travlt, og så er der ingenting, når man kommer. Jeg sagde det selvfølgelig også, men hvad det var jo for sent, så der var ingenting at gøre.”

Møllen er Poul la Cours vindmølle til fremstilling af elektricitet. Der er tilhørende værksted, hvor "Elektrikerne" eksperimenter og udvikler. Ellen Kirstines bror Troels er for eksempel igang med at udvikle en elektrisk boremaskine.

Men da hun først er kommet i gang er det bare vidunderligt, at lave andet end husarbejde

“Du kan tro, det er en travl tid på møllen, og det går helt godt med arbejdet, i det hele taget synes jeg, at alt arbejde morer mig. Kort sagt jeg er så glad så glad for mit arbejde.”

“Du kan tro, jeg haft travlt på møllen i går og i dag, vi har nemlig sendt hæfter ud, tidsskrifter, et stort arbejde, men det var helt sjovt.”

“Forleden dag kom jeg over på møllen og spurgte, om der var noget at bestille for mig, så sagde Sandbjerg, at jeg kunne få mine penge, og så fik jeg 25 kr. om måneden. Jeg fik for den tid, jeg har været der, en del af oktober og november 41,66 kr. Må jeg spørge, er det ikke helt pænt, for den lille tid af dagen, jeg er der. Og så for sådan en begynder!”

Hun er så glad for arbejdet på møllen, men da Julie kommer hjem, skal hun overtage, og Ellen Kirstine bliver jaget tilbage til “det huslige”, som ikke interesserer hende en døjt.

Mor og datter

Når man er tyve år og længes efter kæresten og keder sig ved de huslige pligter, kan det nogen gange være lidt svært at holde humøret oppe, når man bare skal gå hjemme hos mor.

“Jeg har sagt til mig selv, du må være lidt livligere for mors skyld. Hun er altid så god ved dig, og hvad giver du igen. Intet, du har ikke andet at give end at være rigtig god ved hende. Og så tilmed er hun ikke i så dårligt humør mere, som hun var en gang, så det er meget lettere, og jeg takker for det.”

Alt vil blive lettere, hvis hun kan slippe for det evige husarbejde.

Askovhus d. 18. Januar 1908

“Jeg vil nu prøve på, om de vil have mig som sygeplejerske nede på skolen. Den gamle sygeplejerske har fået tuberkler. Hun var heller ikke uddannet længere end tre måneder, og sådan noget arbejde vil jeg helst have. For jeg bliver nok nødt til

at blive her hjemme, kan jeg indse. Når kun min ryg vil blive rask”

Et lille oprør

Nu skal mor altså ikke koste rundt med hende mere:

Askovhus d. 5. februar 1908

“Jeg har været ganske forfærdelig meget ude i den sidste tid, jeg er helt træt af det selv, men så i aftes da jeg kom hjem, havde mors siddet og fundet ud af, at jeg havde vist ikke godt af at gå så meget ud. Jeg tænkte ikke nok på mine søskende af bare travlhed, sagde hun, og det er bare fordi, jeg ikke havde læst nogle breve, der var kommet frem om aftenen og så videre noget helt meningsløst. Nu var hun i dårligt humør og havde siddet oppe for at se mig hjemme, inden hun gik i seng. Klokkeren var 11, da jeg kom, så det var jo blevet lidt over hendes sengetid. Far var ikke hjemme, og så var hun gal over det. Jeg fortalte hende også rent ud, at hun var i dårligt humør. Det sagde mor nej til, men det er jo det bedste bevis for, at man er det, når man siger nej.

Ja du, sådan små rivninger må der til, særligt når to så forskellige mennesker som mor og jeg skal bo under ét tag. Det er også mærkeligt at en mor skal have et barn, der næsten ikke har én mening tilfælles med hende. Selvfølgelig overdriver jeg nu, men det er slemt nok endda. Jeg ville ønske, jeg ikke

var sådan, men anderledes end jeg er, kan jeg ikke gøre mig.”

Uddannelse

Planen er nu, at hun skal i lære på et sygehus. Charlotte har sagt, det bedste sted at lære noget er Randers Sygehus, så det blev besluttet, at det er der, hun skal til. Men nu skriver hun til Poul, og hun er vred.

Askovhus d. 25. Marts 1908

“Hør kære lille ven har jeg ikke fortalt dig, at jeg måske skal til Randers sygehus i stedet for til København. Dotte skal afgøre, hvad hun synes er bedst. Mener hun, jeg kan lære mest på Randers, fordi hun kender oversygeplejersken så godt, så kommer jeg der op. Jeg ville i grunden helst til København, men jeg vil gøre, hvad der er det fornuftigste. Det ville jeg jo selv være bedst tjent med, ikke? Det er jo for at lære noget jeg skal på sygehus.”

Pouls reaktion gør hende vred. Hun vil tages alvorligt.

Askovhus d. 29. Marts 1908

“Sikke noget vrøvl at jeg lige så godt kan tage til Thisted eller Ebeltoft. Det er da fordi, I ikke vil tænke over, hvad jeg siger, når jeg siger det: Jeg skal

ikke på sygehus for morskabs skyld, men for at lære noget, og når jeg tager til Randers, så er det for at lære noget. Ja det er nok skrevet lidt bøst, men jeg blev også så gal, da jeg læste det. Jeg synes heller ikke, der var nogen mening i at skrive sådan.”

Poul la Cour dør

D. 24. april 1908 dør Poul la Cour efter kort tids sygdom, og Biss må ændre sine planer og ofre sig for sin mors behov.

Askovhus d. 3. Maj 1908

“Julie var på møllen i går i stedet for mig, og det skal hun herefter, og det må hun også gerne. Blot en ting er i disse dage kommet nærmere ind på mig, end det før har været, og det er, hvor det interesserer mig lidt- alt det huslige. Jeg er så led og ked af at gå og dække bord og tage ud igen og vaske op, som en kat af sennep. Det er så trist sådan en opdagelse, når det jo efter al sandsynlighed, er det, jeg skal i hele mit liv. Jeg er så ked af det, det er mig umuligt at skrive, hvor ked af det jeg er. Jeg bliver snart en kedelig gammel tingest, der ingenting kan uden at blive træt i benene og så mukke.”

Askovhus d. 3. Juni 1908

“Jeg har talt lidt med mor om Randers. Jeg tror nok, jeg får Lov til at komme der op. Det lød sådan, da vi talte sammen. Jeg er så forfærdelig glad ved det, så du kan ikke tænke dig det. Så vældig glad.”

Askovhus d. 13. Juni 1908

Men efter hendes fars død, må hun ofre sig for moderens skyld..

Nu er det bestemt, at jeg skal til Randers til August og dernæst, at jeg skal være stuepige her hjemme i vinter. Det første er jeg henrykt over, hvad du ved, jeg er, men det andet er jeg ikke ret stolt af. Men jeg gik i mig selv. Jeg synes, det er synd at rejse fra mor, hun trænger sådan til os nu. Jeg vil så gerne gøre det lidt lettere for mor.”

Gymnastiksalen ved Poul la Cours begravelse

Poul la Cours død

Askovhus d. 22. april 1908

“Doktoren var her nu i formiddags for at se til far, og han sagde, at far har lungebetændelse. Den højre lunge er angrebet. Det er jo meget alvorligt. Fars temperatur er 40°, det er jo også højt. I går var den ikke så højt oppe. Vi har fået sygeplejerske fra København. Begyndende lungebetændelse er det. Bare far må have kræfter til at stå imod. Kærlig hilsen fra os her hjemme din Biss”

Askovhus d.24. April 1908

“Kære svigerforældre.

I eftermiddags døde vores egen elskede far. Stille og roligt uden nogen lidelse til sidst, for han var helt ubevidst. Far blev syg i lørdags aften, lægerne mente,

at det var influenza, først onsdag viste det sig, at det var ³lungebetændelse. De sidste par dage var det særlig hjertet, far havde ondt i. Åh det er så strengt for os. Jeg kan ikke skrive i aften, men Povl vil skrive lidt også.

De kærligste hilsner fra jeres egen Ellen Kirstine”

Povl skriver

“Kære far og mor

Nu får i dette brev samtidig med kortet. Jeg fik et telegram om at komme og et lidt senere om døden. Det er forfærdelig tungt

Kærlig hilsen Povl”

En sorgfuld tid

“Når jeg tænker på far, tænker på, at han aldrig mere kommer tilbage til os, det er forfærdeligt tungt, slet ikke til at forstå. Far, som vi elskede så højt så højt, hver gang jeg siger fars navn højt, så er jeg lige ved at bøje mig. Jeg synes, det er så stort, at jeg må kalde sådan en dejlig mand, som far var, for min far. Jeg kan jo aldrig blive færdig med at takke for, så god han var ved os, og så meget godt han har

³ Lungebetændelse var en livsfarlig sygdom i 1908, før man fik penicillin, som ved et tilfælde blev opdaget af Alexander Fleming i 1928.

gjort os. Men en ting er sikkert, hver gang jeg tænker på dig, så lyser det op inden i mig.

Tænk, kære lille ven, at vi en dag skal holde bryllup uden far, det er næsten ikke til at holde ud at tænke på. Hvor vi vil savne ham den dag, Far, som var sjælen i alle hjemmets fester – bare vi må beholde vores lille mor, det er så hårdt så hårdt for hende.”

En usikker tid

Problemerne står i kø for familien, efter Poul la Cours død. Jacob Appel, som er forstander på Højskolen hjælper med at rede trådene ud.

Askovhus d. 18. Maj 1908

“Herhjemme står det ikke godt til med pengesagerne. Appel er jo kommet hjem fra København. Idéen med møllen syntes ministeren godt om, men han kunne jo ikke gøre noget særligt ved det straks. Der skal nedsættes en kommission på fem medlemmer, som skal have afgivet sin betænkning inden første August. Med hensyn til mors pension bliver det ikke meget, det kunne vi nok forstå på Appel, men forresten kunne de slet ikke gøre noget ved den sag før til efteråret. Appel havde givet mor et lille håb om, at hun det første år måske kunne få de penge, der kommer ind for elektricitets salget her i byen. Så mor mente, hun kunne klare sig her i huset et års tid, til man fik afklaret situationen. Altså mor står her uden en øre

omtrent. Skolen giver ikke en øre. Renten af fars penge er nylig udbetalt i april, så der er ingenting at få foreløbig og pension ikke heller foreløbig . Heldigvis har mor nogen penge liggende herhjemme, så vi klarer os vel nok et års tid med stor sparsommelighed. Det er ikke let for mor, men vi håber jo på, at det skal vende sig til det bedste. Mor spurgte mig i dag, jeg ved ikke hvorfor, hvor meget du havde tænkt, at du skulle have, før vi skulle kunne gifte os. Jeg svarede ikke noget bestemt, hun fortsatte: vi var jo også unge endnu, men på en helt anden måde, end hun før har talt om det. Før har det været på en måde, som om hun nødtigt ville af med mig. Men denne gang lød det på en måde, som om vi fuldstændig selv kunne bestemme, som vi ville... åh ja, lille mor, bare du dog ikke helt går under for os. Det er som om, det næsten bliver sværere og sværere for hende, og vi står hjælpeløse. Det er kun vores kærlighed vi kan give hende, og det vil vi også så gerne.”

Askovhus d. 21. Juli 1908

“I morgen er der kirkeligt møde i Skibelund. Jeg tænker, jeg går derned, men hvor vil jeg savne far, *der*, som alle andre steder. Far som var sjælen i det møde. Jeg tænker så forfærdelig meget på far i de sidste dage, det er som om, det bliver sværere og sværere at tænke på. Jeg tror ikke det kun mig, det går sådan. Mor ikke mindst. Al hendes energi er borte, og det er så trist at se på. I går sad mor og jeg og syede hele eftermiddagen, de andre var borte, vi sad og sagde ikke meget til hinanden, begge tavse,

særlig mor. Engang jeg kom til at se over på mor, sad hun og kæmpede med gråden.”

Skærsøggaard

Hele la Cour Familien samles hvert år til møde på Skærsøggaard. Poul la Cours barndomshjem.

Askovhus d. 25. Juli 1908

“Mor tager ikke med til Skærsø. Jeg er så forfærdelig ked af det, men jeg talte med hende om det i dag. Hun havde flere grunde, og så sagde hun, at hun ville jo savne far dobbelt, om hun kom sammen med alle hans søskende, for det var jo far, der havde ført hende ind i hele den kreds – stakkels lille mor, jeg synes hun har det svært, så svært.”

Hans Kristensen, elev på højskolen skriver i sin dagbog.

I går 25. april sluttede skolen i Askov, og jeg kom her hjem. Skolen skulde ellers først have sluttet i Mandags, men om Fredagen døde Poul la Cour og lærerne mente da ikke, at de kunde forsætte skolen længere. Der var jo også kun en skoledag tilbage. Askov Højskole har lidt et meget stort tab ved la Cours bortgang. Han var

sikkert den betydeligste af alle lærerne og var afholdt som ingen anden af eleverne. Vi var alle glade ved at høre hans foredrag over naturlæren og var ligeså glade ved at høre hans aftenforedrag - en gang om ugen- der altid var stærkt religiøse og prægede af hans dybe kristne tro på kærlighedens magt. Flere af dem var rent bibelske foredrag. Vi så, at for den store videnskabsmand, der med iver og glæde granskede naturens love og med klarhed fremstillede dem for os andre, for ham var alt dette dog kun nummer 2, medens hans gudsforhold var det, der gik forud for alt andet. Og i naturens love så han altid udtryk for Guds kærlighed og storhed. Han var 62 år gammel og kraftig og rask på sjæl og legeme. Hans død kom derfor så brat og uventet. Man havde jo håbet at han endnu i mange år skulde have fortsat sin store og velsignelsesrige virksomhed, der spændte vidt omkring på mange områder; men i særdeleshed som lærer på Askov Højskole håbede man, at han endnu længe skulde deltage i arbejdet. Så blev han syg af influenza, måtte gå til sengs. Blev så angrebet af lungebetændelse og en uge efter han havde lagt sig var han død. Vi vidste han

var meget syg, at der var fare for hans liv, men dagen før han døde, blev der meldt, at det rimeligvis vilde vare flere dage, før der skete nogen forandring til det bedre eller værre, rimeligvis vilde der ingen forandring ske, før efter vi var rejst fra skolen, sagde Appel. Men dagen efter meldtes så hans død. I Torsdag blev han begravet naturligtvis under stor deltagelse fra alle egne i landet.

Et årsdagen for faderens død:

Askovhus d. 24. april 1909

“Somme tider er det endnu for mig, som jeg ikke kan forstå, at far ikke snart kommer hjem igen. Ja man er et stakkels uvidende menneske, der har så svært ved at sætte sig ind i virkeligheden, som den er. Men man ved det også godt, men det er så svært så svært.”

“Jeg sidder og tænker på, at når sådan noget sker, når man så tænker frem i tiden, så ved man ikke, hvordan man skal kunne holde det ud, men som tiden går, så er det alligevel, som om man bliver båret igennem af usynlige kærlige hænder.”

Randers sygehus

Askovhus d.8. Juli 1908

“Mon jeg har fortalt at jeg har fået brev fra Randers sygehus, og der var blevet bestemt, at jeg måtte gerne komme på sygehuset, men på den betingelse, at jeg hverken spiste eller boede der. Men nu har jeg skrevet og spurgt, om hun ikke kunne skaffe Anna Højmark og mig et værelse, så ville vi selv holde os med morgen- og aftensmad. Middagsmad kunne vi så spise i byen et sted.”

Endelig er alle aftaler på plads, og Biss er begyndt arbejdet på sygehuset.

Randers d 12. August 1908

“Du allerbedste lille ven.

Ja, jeg burde vel ikke skrive i aften, for jeg er ikke oplagt. Jeg synes, jeg føler mig så utrolig ensom, og dog er jeg glad for, at jeg er her. Jeg tænker også kun, det er i begyndelsen, at den ensomhedsfølelse trykker mig lidt, det kommer jeg nok over.”

“Åh, hvor jeg var træt i går. Du så så rigtigt, da du så jeg var træt, som en karklud, jeg har næsten aldrig været så træt. Jeg sidder på hospitalet og skriver på frøken Jensens værelse. Jeg bor ellers lige henne i en anden gade tæt her ved. Jeg vil gå derhen nu. Du sagde noget om at komme på søndag. Jeg tror hellere, du må vente, for jeg ved ikke, om der ikke er

lige så meget at gøre om søndagen. Jeg synes det er bedre, at jeg får fri først. Meget skriveri bliver det ikke til denne gang. Jeg er i det hele taget bange for, at mens jeg er her, bliver det ikke meget jeg kommer til at skrive. Jeg har jo kun så lidt tid og i den tid trænger man til hvile. Jeg kommer op klokken 5 og er færdig klokken 8 aften. Jeg tror, jeg får fri hver anden eftermiddag fra klokken to til fire. Jeg kan ikke mere nu.”

Kongeligt besøg

Kongen har lige været på besøg på Askov Højskole, hvor Ellen Kirstine og Julie serverede for ham, og kongen talte venligt med dem. Nu har han også besøgt hospitalet, og igen har han talt til hende.

Randers d. 14. August 1908

“I dag har kongen været på sygehuset. Jeg må nok sige, at jeg er heldig. Han snakkede pænt til mig igen. Uha uha, jeg synes mere og mere, at det kongelige væsen er noget skrækkelig stads. Det er det rene hokus pokus. Tænk at man gider.”

“Jeg synes, jeg har været her sådan en lang tid, en hel evighed siden jeg kom. Dog har jeg ikke arbejdet mere end tre en halv dag. Men jeg synes det går udmærket for mig nu, bedre end i begyndelsen, og jeg bliver også gladere for det. Jeg går uden ring, mens jeg er her. Den første dag overlægen så mig,

sagde han, at den kunne jeg godt tage af, jeg kunne mærke han mente det, så nu går jeg rundt uden ring.”

Kloroform til bedøvelse

Randers 19. August 1908

“Det har været en temmelig anstrengende dag, jeg tænker meget, det kommer af, at jeg i aftes var ude for at se en lille Dreng, der var kommet til skade med sin arm, blive gjort i stand. Han blev bedøvet, og jeg stod og holdt den ene arm, så jeg var lige over kloroformen, så da der var gået en time, kunne jeg ikke holde det ud mere og gik min vej.”

Operationssygeplejerske

Randers 26. August 1908

“I dag har jeg været med på operationsstuen – en blindtarm. Det gik udmærket både med patienten og mig. Jeg besvimede ikke. Jeg synes, det var nydeligt at se, og hvor er det dog mærkeligt, at man kan gøre sådan en ting.”

“Jeg skal være på operationsstuen igen i morgen for den nye elev er syg. Nu får vi så se, hvordan det spænder af.”

“Jeg kunne ikke skrive mere forleden aften, jeg var for træt. I går havde jeg ikke et minut fri før over ni, og så gad jeg ikke skrive og gå ned med det. Vi havde ganske ualmindelig travlt på operationsstuen i går. Først havde vi en mand med kræft i brystet, som blev skåret bort, derefter en byld på den ene side af hovedet, ja selvfølgelig på en anden mand. Om eftermiddagen havde vi en stor underlivs operation og om aftenen et brækket ben, knust på det sted hvor det var brækket. I dag skulle vi så igen have et par underlivs operationer, men jeg ved ikke, hvad det bliver til.”

Randers d. 11. september 1908

“Ja, det er skrækkeligt med Alberti. Hvad mon der i det hele taget bliver af vores venstreministerium, jeg synes nok den er slem.”

Justitsminister Alberti

Navnet "Alberti" har i det danske sprog for evigt en negativ klang. Mange danskere forbinder navnet med den største svindelsagnogensinde i dansk historie. Peter Adler Alberti blev landets justitsminister i 1901. Den 8. september 1908 meldte han sig selv på Københavns Domhus for bedrageri. Især dagbladet Politiken havde forinden kørt en intens undersøgelse af hans økonomiske aktiviteter. Da sagen blev undersøgt til bunds af Københavns Politi, viste det sig, at der i alt var blevet begået underslæb og dokumentfalsk for i alt 15 millioner kroner, som tidligere nævnt noget der svarer til 900 millioner kroner i nuværende kronekurs – omkring halvdelen af sparekassens kapital. Dette

*bedrageri havde fundet sted henover ca. 20 år, altså effektivt henover hans periode som justitsminister. Alberti blev idømt otte års tugthus i december 1910, og sad i henholdsvis Horsens Statsfængsel og Vridsløselille Statsfængsel frem til 1917, hvor han blev benådet for god opførsel.
fra svindlere.dk*

Randers d. 30. September 1908

“Jeg synes, det er så svært, når jeg tænker på, at jeg nu snart skal hjem, og så at det ikke længere er det lyse og glade Askovhus, som jeg ellers er vant til at komme hjem til, når jeg har været ude en tid. Tænk at far ikke er der, jeg synes, det er så rent ud håbløst at tænke på.

Men Vorherre i det høje han lever, han lever.”

Brev til svigerforældrene

Randers d. 10. Oktober 1908

“Jeg er meget glad for at være her, men nu er den tid snart forbi, til november rejser jeg hjem til mor igen, hun kan nok trænge til en huslig datter derhjemme. Vi kan jo nok mærke, at mor har tabt meget af sin kraft siden fars død. I vinter skal vi have en del elever boende, så der bliver jo en del at gøre.

Jeg er på operations stuen for tiden. Overlægen her er en meget dygtig kirurg, så det er meget at bestille, men vældig interessant er det. Jeg er i det hele taget meget glad ved sygeplejen, så det vil blive et savn, når jeg snart ikke skal have mere at gøre med det. I hvert til fald ikke så meget som jeg har her.”

Askovhus vinter 1908 - 09

P.N.Petersens børn. Øverst de 5 sønner med Anna Susanne Fog. Povl er den højeste. Nederst Nanna Dahlerup med fem børn.

Biss er hjemme igen på Askovhus. Vinteren går med huslige gøremål, hun står for madlavningen til de syv pigelever, der bor hos dem vinteren 1908/9. Julie er også hjemme for at hjælpe til med husarbejdet. Men Biss er ikke imponeret over hendes hus-lighed. Biss er også irriteret over, at

hendes underlige forhold til Johannes Richter fortsætter.

Povls far Peter N Petersen og Nanna Dahlerup får også en omgang: De er henholdsvis 61 og 44 år og har i forvejen 5 børn, og nu er Nanna gravid igen.

Askovhus d. 22. November 1908

“Ja min lille ven, nu synes jeg også snart, de skulle sige stop ovre på Nørrevold, jeg kan næsten ikke begribe, at de tør. Tænk på din far, han er over 60. Og om det nu skulle ske, at han om nogle år gik hen og døde, så sad din mor der med hele den børnevrimmel. Og forresten synes jeg da også, det er nok i forvejen. Men forresten er det ikke noget, vi skal blande os i, men vi har vel Lov til at sige, hvad vi synes.”

Husarbejde

Brevene handler denne vinter mest om madlavning, vask og strykning og små kommentarer til livet, som det leves af familie og venner. Indimellem bliver det hele for meget.

“Jeg har gået hele dagen og tænkt på, om jeg ikke alligevel skulle prøve at få den plads (arbejde) i Annas forretning, jeg ved ikke hvad jeg skal – sig hvad du synes.”

Da vi når april kan Ellen Kirstine næsten ikke klare mere. Julie er stadig ikke forlovet og Biss og Povls bryllup bliver hele tiden udsat.

“Julie og jeg har lige siddet og skændes, så det stod efter. Jeg begyndte med at sige, at når vi nåede juni, så tog jeg mig et arbejde, det første det bedste. Så skulle du bare have hørt Julie. Hun blev ligefrem rasende, og så ville hun rigtig nok ud, hun som skulle gå her hjemme hos mor hele sit liv, eller hele mors liv, nej så ville hun sandelig afsted. Jeg ved ikke, hvad det skal gøre godt for, at Julie skal gå som et andet lille offerlam herhjemme og gå rent i frø. Mor kan jo da bare flytte til København, der har hun jo både drengene og Anna. Jeg kan slet ikke indse, at man skulle spolere sit liv, for det vil det blive for Julie, som er så forskellig fra mor. Kæreste børn – at hun ikke har lidt mere ben i næsen, det havde jeg alligevel ikke troet..... Nu kom mor lige og talte om, at enten Julie eller jeg skulle tage over og hjælpe Johnna i Hellerup fra nu til maj. Det bliver nok Julie, jeg har ikke tid, jeg skal gøre hovedrent ovenpå og meget andet.”

Askovhus d. 28. April 1909

Nej, det bliver heller ikke mig denne gang, der tager afsted. Jeg slider herhjemme, så det står efter. Det hele skal jo være i stand til de nye elevpiger komme, og der kommer også en lærer, der skal undervise elektrikerne. Mor rejste til Hellerup i stedet for Julie eller mig.

Bryllupsforberedelser

***Der er stadig usikkerhed om
Bryllupsdatoen, men nu håber og
tror Biss, at det bliver d. 23. juli.***

Askovhus s. 22. Juni 1909

“Så skulle det jo være i morgen om en måned – ikke?”

“Kæreste egen lille ven

Gunnar (En af Povls brødre) telefonerede fra Kolding i aften. Han ville lige hilse på mig og blandt andet spørge, om vi snart skulle giftes. Det vidste jeg ikke, sagde jeg, men han pumpede løs... om det kunne være, at det skulle være inden august. Hvortil jeg svarede: Ja måske, hvis vi kunne få lejlighed. Det mente han jo sagtens, vi kunne. Det kunne man da i alle større byer. Nå ja, Forhåbentlig kan vi, men det vil nok en nær fremtid vise.”

Bryllupsdato

Nu ligger det endelig fast. Den 23. juli er den store dag, men meget skal ordnes inden. Biss' mor har givet 3000, kroner til køb af udstyr.

Brudekiste

Askovhus d. 25. Juni 1909

“Mor siger, at i løbet af to måneder, vil vi kunne få et pænt hjem i stand, med møbler og det hele. Møbler er jo noget, vi ikke har tænkt meget på før, men mor siger, at vi kan godt blive færdige, men det bliver jo nok ikke så fuldkommen lige straks.”

Povl rolle i bryllupsforberedelserne.

Povl bliver holdt orienteret og får tildelt forskellige arbejds-opgaver. Han har set på en spisestue i Aarhus, og Biss har forelsket sig i en spisestue i Kolding.

“Mor siger, at hvis det i Aarhus er lige så godt som det andet, så skulle vi rigtignok spare de penge. Men har du set, om skabet er ligeså kønt som det andet,

for det var kønt, og er der også et anretterbord? Buffeten vil vi ikke have, men det andet og otte stole for 350 kr. Det synes jeg sandelig er godt. Jeg synes, du skulle gå hen og bestille det. Vi får ingenting, der er billigere og kønnere. Mor synes også du skulle se på bordet, om der var et par plader til ligesom det andet. I morgen rejser jeg til Åbenrå for at besøge Fink og Esther og se på det chatol.”

“Vil du ikke også se de rullegardiner efter, når du går op i Bruunsgade 44 i morgen.”

“Vil du ikke være så god at gå hen og få en lille prøve af det tapet, der skal være i din stue, blot en lille bitte en. Jeg er ved at købe Gardiner, men tør ikke før jeg har set farven.”

“Vi har været oppe hos pastor Hjorkær i dag. Han var ikke hjemme, men fruente mente, blot du fik dine papirer i orden med den præst, der skal vie os. Han skulle bare have min dåbsattest og konfirmationsattest og din bopæl og navn for at kunne lyse. så nu bliver der lyst i Malt Kirke på søndag, og formodentlig undgår vi heller ikke, at der bliver lyst her i Askov, hvor nødigt jeg end vil have det.”

Lysning af bryllup, bekendtgørelse fra prædikestolen af et forestående bryllup. Tidligere skulle præsten tre søndage i træk bekendtgøre, at et par skulle vies, for derigennem at sikre at der ingen protester var. Den obligatoriske lysning blev

afskaffet i Danmark i 1969, men lysning kan stadig foretages, hvis brudeparret ønsker det.

Askovhus d.9. juli 1909

“I går i København rendte vi byen rundt efter stole. De skulle passe til din sofa. Vi fandt et sted en sofa, der var akkurat magen til den i Brørup, og stole der svarede til. Vi købte dem. Der var fire mindre stole og to armstole. Særlig armestolene var fine. Vi var også inde og se på klaver og købte det til 700 kroner et ualmindelig kønt klaver både i udseende og toner. Du kan godt glæde dig til at se det, men det er jo også en del penge at give ud på det, ikke.”

“Jeg spurgte din far, om han ville vie os. Han troede, Pastor Helveg skulle vie os. Men jeg sagde, at de unge havde ikke meget med pastor Helveg at gøre, så om han ville, så ville vi forfærdelig gerne have det.”

Her slutter Biss´ kærestebreve, men hun fortsætter med breve til sin mor og til Povl, når han er ude på forretningsrejse. Efter brylluppet kalder hun ham nu konsekvent for “manden”

.... og de levede lykkeligt...

Bryllupsbillede

To dage efter brylluppet

Aarhus d. 26. Juli 1909

“Kære lille mor og Julle

Vi kom her til i aftes og var begge glade for, at vi så hurtigt skulle til vores lille hjem. Vi har det selvfølgelig storartet begge to og skal nok skrive lidt mere så snart, der kommer lidt mere orden i sagerne. Her er et farligt virvar uden håndklæder og lignende. Men her var nydeligt gjort i orden i aftes, da vi kom, og mad sat på bordet. Tak for alle de gode sager. Nu kommer turen til manden.”

og Povl skriver

“Min tur bliver kort i dag, kun en kærlig hilsen til jer alle fra Povl Fog og Biss.”

Aarhus d. 12. August 1909

“Kære lille Mor og Julle

Mange mange tak for ribsene, som jeg fik i formiddags. Jeg har nu fået syltet en hel del, men dem alle har jeg ikke nået, endda jeg synes, jeg har hængt godt i. Men så er der en ting, jeg ikke er så glad for, og det er, at du synes, det er hjerteløst af mig ikke at skrive en ordentlig tak til alle de kærlige mennesker, som glædede os på vores bryllupsdag. Lille mor vi havde 140 taksigelser at sende ud. En tid tænkte jeg på, nu må du tage fat og begynde at skrive, men jeg syntes, da jeg fik dem ordentlig talt op, at det var uoverkommeligt, jeg har jo da ikke så lidt arbejde herhjemme, når det hele skal holdes ordentligt, selv om vi to mennesker ikke laver det så snavset, så flyver der jo meget ind fra gaden hver dag, så det må væk.

Og endnu en gang tak for ribsene. Jeg er forfærdelig glad for dem.

Kys lille mor fra Biss
også kærlige hilsner fra manden”

Idyl, hygge og redebygning

Aarhus Oktober 190

“Manden ligger i stolen og sover, han har siddet og læst om forsvarsordningen og reformpartiets

program, en vældig lang smøre, så han er nok blevet søvning af det.”

“Jeg har været på torvet i dag igen. Fik blandt andet en tunge til 0,75 kr. Jeg syntes, det var vældig billigt. Fik også en hel del kål til fem øre hovedet, jeg kan ikke få det billigere. Vil du sende mig en opskrift på din Urtebudding. Den vil jeg forfærdelig gerne have. Mandsens kravetøj har jeg fået Strøget, de to manchetskjorte blev ikke så pæne, men jeg håber på, at de kan blive pænere næste gang.”

“Jeg har været ved at sylte fire pund blommer i eftermiddag, så nu skal vi have blommer i vores sødsuppe til vinter, og så har jeg syltet nogle grønne tomater og begyndt på at sylte en krukke græskar.”

“I har ikke svaret på, mit spørgsmål om, jeg skulle lave juletræs-pynt. Jeg havde endda håbet, jeg kunne have fået noget at vide i dag, da vi fik brev fra jer.”

Udover, vask og strygning, syltning og bagning, hvad fik de så tiden til at gå med?

Man gik på besøg og hørte foredrag.

“Vi var så i tirsdags med Sigurd Andersen ude i Bering for at høre Apple. Et udmærket foredrag, om end jeg nok har hørt det et par gange før. I onsdags var vi til politisk møde på Højskolehjemmet, det var om den “fri valgret”. I går aftes var vi hos Pastor Lyngby. I forgårs var vi til kirkeligt møde, der bliver holdt en gang om måneden, Dr Lehmann talte om bibelkritik i vore dage, et ualmindeligt godt foredrag. Så I kan da se, at vi ligger ikke på den lade side.””

“Sidste onsdag hørte vi Professor Drachmann tale om romersk og græsk religion, og på fredag skal vi høre Herman Bang.”

I en læsegruppe diskuterer de Henry George' økonomiske filosofi, så man må sige, de er godt med

Poul har svært ved at finde arbejds-opgaver og rejser meget. Men til sidst lykkes det at få noget kloak-konstruktion i Aarhus.

“Manden rejser jo så meget i denne tid, men han kommer hjem hver aften igen Blot een nat har han

været borte, men så låste jeg sovekammerdøren og krøb i seng og tænkte, at nu kunne hvem der ville rende med hele huset.”

Brev til mor

Biss beder Poul om at tilføje lidt på hendes brev til moderen.

Poul skriver:

“Hvis I vil have, at jeg skal skrive lidt, så skal jeg det, men så skal det være noget om hende selv. Hun har fået et par slemme vaner den sidste tid. Hun er kommet i tanker om noget pålæg, som Dan engang har lært hende. Og det bruger hun nu hele tiden. Det er en kras ret; først rugbrød, så smør, så spegepølse, sennep, salt og endelig peber, eddike tror jeg også. Og det er ikke lidt af hver slags, men helt tæt belagt, så man ikke kan se det underste. Det er nu hendes aftensmad – og så er hun voldsom, når hun støver af, så der er en regn af møbelstumper rundt om hende, ikke engang mit skrivebord kan holde.”

Biss fortsætter brevet:

“Her tjener til underretning , at det er ham møbelstumperne flyver omkring. En dag skulle han prøve at komme op under loftet for at føle, hvor varmt det var, og så var det jo ikke nok med, at han skulle kravle op på en stol – en af vores pæne skøre dagligstuestole – og så gik det jo da selvfølgelig

hverken værre eller bedre, end at både stolen og kakkelovnen og han selv brasede ned på gulvet. Han satte sig pænt ned på halen, men slog sig selvfølgelig på kakkelovnslågen, der var gået med i faldet og nær havde slået ham halvt fordærvet. Nu står der en aldeles ryggesløs stol henne ved kakkelovnen. Så I kan nok forstå, hvem der splintrer møblerne.”

Så er det Povls tur igen

Én ting hun ikke har sagt er, at hun ikke er begyndt at spille endnu, men det er fordi hun hellere vil spare sammen til et elektrisk klaver. Der er et inde hos naboen, som hun har meget glæde af at høre på.

Moderskab

Drengen bliver født d. 31.juli, et par dage efter skriver Biss til sin mor.

“Kære lille mor

Ja nu ligger jeg her og har det så godt så godt. De er allesammen så søde mod mig. Det var jo en helt overraskelse, at det blev så tidligt, men det er da bedre end at gå og vente. Nu ligger han i sin lille vugge og er så sød så sød, så der ingen ende er på det. Man siger, at man ikke kan se, hvem sådan en lille en ligner, men her er der ingen tvivl. Han ligner sin far op af dage. Han har allerede små fine krøller. Øjnene ser man kun sjældent.

Tusinder af kærlige hilsner til morbrødrene og mormor og fra os alle.”

Far og søn

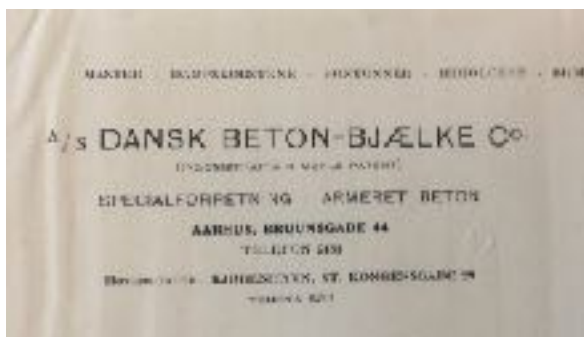
Barsel

Der er gået 8 dage siden drengen blev født, og der skal gå endnu en 3 – 4 dage, før hun må komme en smule op.

Aarhus d. 7. August 1910

“Kæreste lille mor

Ja nu rejser Julie hjem til dig i dag, og selvfølgelig under jeg dig at få hende hjem. Men det er skam hårdt at skulle af med hende for os begge to. Du skulle vel ikke have lyst til at se drengen, han er så sød, for så skulle du blive modtaget med åbne arme og tak og stort kys, men jeg mener jo det er umuligt for dig det. Julie synes ikke, det er så umuligt. Så jeg fik ligefrem mod til at spørge dig om det, da hun sagde det, ellers havde jeg ikke turdet. Sygeplejersken er meget flink, men vi vil jo gerne af med hende, så snart vi kan. Vi har det udmærket og er glade for, at det går så godt. Måske må jeg komme op på tirsdag en lille smule. Julie går og pakker, det

er så kedeligt at ligge og se på, og manden ser helt sort ud, han skal arbejde hele søndag, siger han med regnskab. Og nu er Julie lige begyndt at komme ind i det, han er ikke ret glad, han savner også en at sludre lidt med, han bliver så ene der inde i stuerne, og det er noget, han ikke ret godt kan døje”

Hverdagen

Povl har fået sit eget firma i Aarhus, som en filial til det firma, han har arbejdet for i København, så han er meget hjemmefra, og Biss tilbringer stadig en del tid hjemme hos mor på Askovhus.

Dengse, som skal hedde Vagn, skriver med ført hånd brev til sin far.

Askovhus den 25. August 1910

“Kæreste lille far, mor siger, at jeg skal skrive til dig, for det har du selv bedt om, og det vil jeg også gerne.

Først vil jeg fortælle dig, at jeg har det udmærket, Jeg er snart så stor, så jeg ikke kan være i den lille kurv, de lægger mig i her, og baljen, jeg bader i om morgenen, er jeg lige ved at slå begge ender ud af. Mor kan næsten ikke holde mig under vandet, for jeg sætter bare fra med benene, og så er jeg højt op i luften og griber fat i mors tørklæde, det hun har fået af dig far. Der er en masse små huller i, som lige passer til mine finger.

I nat kan du ellers tro vi havde sjov. Mor ville have, at jeg skulle sove mindst 5 timer i træk, fra klokken 10 til klokken 3, var det ike rædsomt. Men det ville jeg nu heller ikke. Jeg vågnede klokken 2, ja, jeg ville ellers gerne have vågnet klokken 1, for det plejer jeg, og så begyndte jeg også at skråle, alt det jeg kunne. For nattero skulle mor nu ikke have, når

hun ikke engang ville give mig noget at spise. Hun har det endda lige ved hånden, behøver ikke engang at gå ud af sengen for at varme en flaske, for så kunne jeg da bedre forstå det. Nå, men så skreg jeg, ligeså længe jeg kunne, og så holdt jeg op lidt og tog så fat igen til klokken 3. Så der fik jeg da endelig noget at drikke, blev puttet i seng igen, men jeg ville da drille lidt mere, når jeg ikke måtte få mad før og så lå jeg og kastede op, så jeg ikke sov før klokken 4. Men tænk, så ville jeg alligevel være sød, og så sov jeg lige til klokken halv otte. Var det ikke pænt gjort af mig, for jeg holder nu alligevel lidt af mor, især når hun vil give mig noget at drikke. Men bare vent lidt, så skal jeg nok selv skaffe mig noget at spise, så jeg kan blive rigtig stor, lige så stor som dig far. Mormor siger også, at jeg skal nok blive en stor Dreng. Lige så stor som dig far. Kommer du ikke snart her ned, jeg længes sådan efter dig.

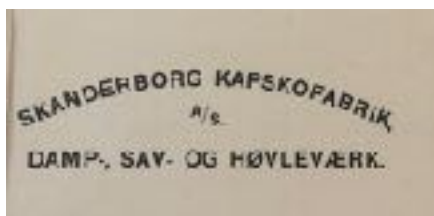
Hilsen din lille Dreng.”

1911

Det følgende år, drejer alle brevene sig om Dengse, som bliver døbt Vagn.

De er igennem de fleste problemer, der er med småbørn. Problemer med at få ham til at sove om natten, problemer med forstoppelse, forkølelse, angsten for smitte, mellemørebetændelse, moderens brystbetændelse, de første skridt, de første ord og så videre.

Og på hveranden linje “Han er så forfærdelig sød”.

Omkring november flytter de til Skanderborg. Det kneb med aktietegningen i betonfirmaet i Aarhus, så nu er Poul igang med et nyt fabriksprojekt i Skanderborg med økonomisk støtte fra sin svigermor.

Fabrikken er etableret som et aktieselskab og hedder: “**Skanderborg Kapsko Fabrik**”, og “manden” skal være Direktør...

Barn nummer to

Den 16. december 1911 fødte Biss en datter, min mor, som kom til at hedde Ingrid. Graviditeten nævnes ikke i brevene, ligesom der heller ikke er noget om fødslen. Først til januar skriver Biss igen.

Aarhus d. 8. januar 1912

“Jeg kan måske tænke, du længes efter at høre lidt her oppefra, vi har det godt. Jeg har det helt ualmindelig godt. Dengse derimod er lidt pylret her til morgen, det kniber, at han bliver helt rask igen,

men det kommer forhåbentlig snart. I lørdags aften havde vi juletræ. Dengse var helt stum af forundring og forfærdelig sød. Han fik en gyngestue af sin far, som han var henrykt for, han var bare ikke helt dristig ved at røre ved den i begyndelsen. Jeg har ikke fået skrevet før, fordi der har været så meget andet at gøre. Der er jo meget, når man har ligget i sengen i 14 dage, og så har sådan to små tingester at passe dagen igennem og forresten også om natten...

Jeg er forfærdelig glad for, at jeg har det så godt. Lille pige er sød og god som sædvanlig.”

Næringssorger

Skanderborg 8. juli 1912

“Ja, lille mor, du spørger om fabrikkens status. Den er ikke helt let at skrive om, der kan så let noget misforstås i et brev, og der er så meget at sige om den. Jeg skal fortælle, så godt jeg kan, så må du vente med resten til vi ses, for vi kommer nok i August. Men kommer vi, så slipper du ikke af med os de første tre til fire uger, så må du selv sige, om du vil have os eller ej. Vi bliver slet ikke fornærmet, fordi du siger nej.

Det var statusen: Der er ikke noget hensat. Men det kan nu heller ikke være anderledes, da de har kørt med underskud på træskoene indtil maj måned. Nu har der været en revisor og set regnskabet efter, og han siger, at hvis fabrikken kører året rundt, som den har kørt fra maj til sidst i juni, altså fra træskolønnen blev sat ned, indtil kedelen blev helt

rebelsk, og de måtte holde hver anden dag for at sætte den i stand, så kan det gå. Der er mange andre småting, jeg skal fortælle, når jeg kommer, men jeg tror det går helt godt. Der er aldrig nogen, der har kunne få den fabrik til at gå før. Tænk hvor morsomt om manden kunne. Hans fingre klør efter at få begyndt igen. Men kedelen er ikke kommet endnu. Manden er i Aarhus i dag for at høre, om den er sendt fra København, for ellers vil han der over.”

Det er nemt at gå i stå...

Askovhus d. 20. August 1912

“Kære lille mand

Du, skal vi ikke bestemme, at når vi kommer hjem igen, så skal vi læse noget om aftenen. Jeg tror det er nødvendigt for os, det er det eneste vi kan få ud over vores daglige trummerum. Jeg tror, vi forfalder helt, om vi ikke tager os sammen og læser noget. Høre noget hernede er jo omtrent udelukket.”

Lille Ingrid - “Lille”

Skanderborg den 3. oktober 1912

“Lille kravlede for første gang i dag, det er helt morsomt, men jo nok ikke helt let, når hun begynder at kravle rundt i alle mine urtepotter. Hun er et voldsomt lille levende væsen hun er med på alt.”

Vagn og Ingrid julen 1912

Slut

Skanderborg d. 30 det juni 1913

“Kæreste lille Mor

Jeg har længe bestemt, at du skulle have dette at vide til din fødselsdag, så nu skal jeg ikke snyde dig mere, og det er, at vi til jul venter en lille en til at lege med Dengse og Lille, og til at de kan øve sig på at være rigtig gode imod og behandle meget varsomt. Det skulle ikke være før efter jul, men da de altid kommer mindst en halv måned før her til, så må man jo også vente det denne gang. Ja mor, selvfølgelig er vi glade for det. Er det raske børn, har vi jo heller ikke grund til andet, og jeg er så rask, som jeg ikke længe har været.”

Skanderborg d. 15. November 1913

“Kære lille mor det var min mening, at jeg ville have skrevet til Søndag, men det blev ikke til noget. Jeg har ikke været helt rask, vel fordi jeg har taget for hårdt fat. Natten mellem onsdag og torsdag blev jeg syg og rystede sådan, som jeg ikke før har gjort, og begyndte til og med at få veer. Manden telefonerede så efter fru Jensen, og hun kom kort efter. Hun vidste ikke rigtig, om det virkelig skulle være, men troede det nok. Det gjorde heller ikke så meget, om det var en måned for tidligt, sagde hun, det kunne godt blive godt for det. Jeg havde selvfølgelig ingenting i orden, hverken af den ene eller den anden slags. Det skulle jeg først til at sy nu, når hovedrengøring og vasken var overstået. Nå, det

gjorde jo heller ikke noget, for det blev jo ikke til noget denne gang. Men så må jeg jo til at skynde mig, så jeg ikke kommer bagefter, når det virkelig bliver. Jeg havde smerter hele den dag, men det tog da stadig af, og den næste dag var jeg rask igen. Jeg skulle bare blive liggende. Så lå jeg til lørdag middag så stod jeg op, og jeg er nu rask igen bare lidt træt endnu, men jeg må jo passe på.

Dengse og hans far er taget med toget til Aarhus for at køre mandens hest hjem. Den har stået der inde siden i går. Det var jo rigtig sjovt for Dengse, bare det ikke bliver for koldt. Lille går her og har så travlt med ingenting. Hun er forfærdelig sød, snakker ustandseligt med sig selv, jeg er vis på, du vil glæde dig over hende, om du så hende. Hun er sådan en lille artig en så nem til at blive god.”

Skanderborg d. 25. November 1913

“Kæreste lille mor

Mange mange tak for dit brev. Jo, jeg skal nok passe på, alt det jeg kan. Jeg selv troede først, det skulle være allersidst i december, men jordemoderen mente ikke, da hun var her, at der var mere end en måned igen. Efter det skulle det blive 1. december. Jeg havde nær sagt, bare hun havde ret, så kunne jeg komme op igen til jul, og det ville rigtig nok være dejligt.”

Det allersidste brev

Skanderborg d. 2. December 1913

“Kæreste lille mor

Mange tak for brev. Jeg er slem til at lade være med at skrive søndagsbrev, men jeg håber, jeg forbedre mig efterhånden igen. Du ser, at jeg endnu er rask og er begyndt at tro mere på mig selv igen end på jordemoderen. Nu skal vi bare se at få noget til side af det, vi skal have gjort her op imod Jul. I går lavede vi brunkager, og i morgen skal vi vaske. Der kommer jo nok til at gå lang tid, inden vi får vasketøjet tørt, for det er ikke godt tørrevejr i denne tid. Ja tak, jeg tror manden vil blive meget glad for hjemmestrikkede strømper. Jeg var netop ved at tilbyde ham forleden dag, at jeg ville strikke til ham efter jul. Han trænger i høj grad til nogen, hans gamle er så forstoppede. Mine ønsker er særlig nogle flere tallerkener i mit stel, ellers nogle kopper, (ikke i stellet) ellers lige meget omtrent, måske helst gule.

Men for øvrigt er det noget, du gerne vil give mig, så er jeg glad for alt. Men af dig vil jeg allerhelst have, at du giver mig i julegave, at du vil komme her op nogle dage, mens jeg ligger. Det er ingenting, der kan gøre mig så glad som det.

Dengse og vores pige er ude at besørge ærinder i byen. Lille er her hos mig, hun har travlt med at tage de små låg af blækhusene og sætte dem på igen.

Manden er ude at køre, han kommer sent hjem, for han skulle langt.

Nu spurgte jeg lige Lille, om Mor skulle hilse Mormor fra hende,”Ja”sagde hun lige så rigtigt “Mormor”. Hun er blevet en stor pige siden du så hende, hun er jo også snart to år.

Vi lavede julestads i søndags, du kan tro Dengse havde travlt, han har jo lidt mere begreb om julen end Lille har. “Det bliver rigtig nok morsomt at holde jul mor,” siger han mindst en gang om dagen.

Vil du så til slut tage så mange mange kærlige hilsner fra os alle sammen og kys fra vores tre munde.”

Hun kom ikke op til jul.

Den 9. december 1913 døde Povls Biss og børnenes Lillemor. Hun forblødte under fødselen.

Barnet fik navnet Ellen Kirstine

Sorgen

Breve til Povel, til trøst i sorgen.

Fra hans far:

D. 11. december 1913

“Kære lille Povel, min egen gode dreng!

Åh, hvor gør det mig ondt for dig. Kunne jeg kun tage dig, som da du var lille, når du blev bedrøvet, op på mit skød og klappe din kind og tørre dine tårer og trøste dig, så din sorg stilnede, og du kunne græde ud til fred og smile igennem gråden. Du kunne græde så dybt, min søde lille Pollemænd. Du har mistet meget. Hun var så sød, så god, så trofast en støtte, så yndig en hustru, så velsignet en mor. Vi er nu bedrøvet over, at vi har set hende så sjældent og haft hende i vores hjem og rigtig fået talt med hende. For vi var så glade for hende og holdt så meget af hende. Hun var så nem at kende, så naturligt ligefrem så kærlig ligetil. Vi var så glade for, at vi så hende i Skanderborg, da vi rejste hjem fra Aarhus. Det var jo tidligt om morgenen. Hun

blev stående længe og viftede og bøjede sig ned over Vagn for at få ham til at gifte. Det var så det sidste, vi så hende under denne sol.”

Næste dag skriver Povls far igen.

Den 12. december 1913 klokken 11.30

“Kære lille Povl.

Jeg er så meget hos dig i mine tanker i dag. Jeg vil nu ikke gå til sengs, før jeg sender dig et godnat og Guds fred med kærligt kys. Det står så levende for mig de tunge vemodsfyldte , men så minderige aftentimer efter din moders bortgang. Da jeg samlede jer fem små til aftenbøn og lagde jer med mig selv ind i Gudfaders favn. Det var i det nordre kammer på gården. Det står endnu levende for mig. Og da oplevede jeg et underfuldt velsignet møde med din mor, som var til stor trøst for mig.

Vi er glade ved at høre, du har fået en til at tage sig af den lille. Godnat Guds fred kære lille Povl.”

Povls stedmor Nanna Dahlerup skriver

“Kære Povl

Ja, det er jo med usigelig sorg, at vi hørte, at din lille søde Ellen Kirstine er kaldt bort fra dig og de små, ja fra os alle sammen, kan vi vist roligt sige, for vi holdt alle så meget af hende, hvor kunne man andet! Det er så sørgeligt, at tænke på, at hun, som var sådan en blid og yndig moder, aldrig vil kunne blive husket at sine små børn. Der har du en kærlighedsgerning at gøre mod hende: Du må ikke lukke sorgen og minderne inde i dig selv, men tale med Vagn om hende, for om muligt dog hos ham at holde om end det svageste minde levende. Jeg er så glad over det sidste syn, jeg har af hende i denne verden, da hun sød og mild som altid, kom op til stationen og hilste på os, da vi kørte igennem fra Svends bryllup. Da stod hun der så moderligt med sine små og viftede til os. Hvor lidt tænkte man på, at det blev det sidste farvel! For mig vil hun altid stå som et af de elskeligste menneske, jeg har kendt.

Hvor er det sørgeligt, at vi så tidligt skulle miste hende. Kun Gud kan trøste dig i denne store sorg, og han give dig at kunne sige: Herren gav, Herren tog, Herrens navn være Lovet.

Gud glæde hendes sjæl i himmerig! Kærlig hilsen fra mig og alle dine søskende herhjemme, de er alle meget betagede af, hvad der er sket, måske mest Helge, som var oppe hos jer i sommer.

Din moder Nanna Dahlerup Petersen”

***De fem brødre mistede deres mor
Anna Susanne Fog, da de var ganske
små. Hun døde af
blindtarmsbetændelse***

Bror Svend skriver

“Kære Povl

Hvor blev vi dog bedrøvede over at høre, at Ellen Kirstine er død. Ja Povl, hvor jeg forstår dig, når du sagde i telefonen: “Jeg ved jo slet ikke, hvad jeg skal gøre, nu er jeg ganske alene med tre små børn”. Hvor jeg gerne ville gøre noget for dig, hvis jeg kunne, men jeg ved godt, jeg kan ikke.

Ingen kan jo forstå dig som vores far, der har oplevet det samme. Jeg har lige nu set på de taler, han holdt om mor. Det kan jeg ikke gøre uden at komme til at græde. Jeg har ikke tænkt over det før, men jeg tror, Ellen Kirstine mindede meget om mor.

Ja, hvor var hun vist et godt menneske i ordets dybeste forstand. Men derfor kan man jo slet ikke

forstå, at hun skulle tages bort fra dig, som jeg ved, holdt så meget af hende og jeres tre små børn. Men selvom jeg slet ikke kan forstå det, så har vi Lov at tro, at hun har det godt, der hvor hun er, og det tror jeg også, at du tror og er glad ved at tro. Hun skal vel begraves i Skanderborg, Marie og jeg kommer der ned. Ja Povl, jeg ved ikke andet, men det tror jeg også er det bedste lige nu at bede Gud styrker dig i din store sorg.

Kærlig hilsen din Svend.”

***Fra bror Johannes der er præst
ligesom faderen.***

“Kære Povl

Jeg tænker så meget på dig, lever så meget med dig, at jeg må sende dig en hilsen. Det er mig en stor skuffelse, at jeg ikke kunne komme over til dig. Søndag og lørdag er jeg optaget. Jeg ville gerne gøre alt hvad jeg kunne for at hjælpe dig. Ord hjælper så lidt. Det gør mig så inderligt inderligt ondt, at du er ramt så hårdt. Dette er sådan, at det kommer man ikke igennem uden hjælp fra Gud og tro på det evige liv. Det er det, vi har lov at sige overfor Døden: Vi

tror på det evige liv. Den tro er virkelighed for os, og den giver os kraft. Det er kristendommens første og sidste. Jeg ved det vel, at den tro udsletter ikke sorgen, men den kan mildne den. Skønt sorgen bliver lige stor, når den vi mister var os så kær, som hun var. Men så kommer sorgen også ifølge med taknemmelighed, for alt hvad man har fået. Og hvad har du og dine børn ikke af lyse og rige minder. Du må dele det med børnene.

Ellen Kirstine passede ind i vores flok, hun var for os brødre, som en der hørte til os. Vi vil, så godt vi formår, hjælpe dig og jeres børn i dagene som kommer. Jeg sagde til dig i telefonen: Det **skal** gå. Du er ramt så hårdt, som jeg tror, en mand kan rammes. Men jeg er sikker på, at du har kræfter til at komme igennem dette. Ellen Kirstine ville sige til dig: "Tab ikke modet", hvor bedrøvet du er, og hvor bedrøvede vi alle er, det må vi ikke.

Gud giv dig styrke og gode råd. Sin nådes lys han tilsende.

Din Johannes."

Bror Gunnar skriver:

“Kære Poul

Du skal have et par ord fra mig og en kærlig hilsen fra AUSA og mig i disse for dig og os alle der holder sammen og holder af hinanden, så mørke og vanskelige dage. Om Ellen Kirstine er jo aldrig hørt andet end godt. For mig står hendes billede tydeligt og fast som den fine og friske og gode kvinde, hun var. Jeg tænker hele tiden på Lille Vagn og Ingrid og nu den aller mindste. De vil, når de vokser til, ikke huske eller kende deres mor. Dog måske Vagn kan komme til at kende hende. Men det vil de opleve, at hvem de end møder, der har kendt hende, vil fortælle dem, hvor god hun var og vil glæde sig over at kunne fortælle dem det. Vi drenge har oplevet noget lignende, som det der nu hænder dine små børn. Og vi ved netop, hvad det vil sige at møde mor i et godt eftermæle.

Gid du nu kunne lære snart at blive glad igen i mindet om Ellen Kirstine. og i samlivet med dine små søde børn, hvor fattigt det til at begynde med må blive, så husk på, det er bedre at have elsket og tabt end aldrig at have elsket en gang

Mange hilsner fra AUSA og Gunnar”

***Vennen Harald Axelsen Dreyer,
der selv har mistet sin unge kone
skriver:***

“Denne sorg kommer hverken du eller jeg nogensinde over, aldrig, og det skal vi heller ikke. Men vi må heller ikke fortvivle. I de første dage havde jeg mest lyst til at smide det hele og rejse til Amerika, hvor jeg just var blevet tilbudt en plads, men børnene, hendes børn bandt mig, og så senere mærkeligt nok hendes grav. Børnene, som i en kort tid endog syntes mig en byrde, de blev nu min bedste daglige trøst. Og så de mange lyse minder om hende. Jeg ved, hvor lykkelig, du har gjort Ellen Kirstine. Det er nok den bedste jordiske trøst at tænke på.”

***Vennen Sigurd Andersen har også
oplevet at miste sin kone***

“Ja jeg har jo gennemgået det samme, føler måske derfor bedre end mange hvor dyb og inderlig sorg det er således at miste, den man har kær. Vel ved

jeg, at det er noget, som man selv må se at komme igennem, men jeg ved også, at der er trøst og hjælp i den opgave, man af hende er betroet i børnene. Der er dog noget at leve for.”

Karen og Troels Trier skriver

“Vi føler trang til at lade dig vide, at vi tager del i din store sorg over Ellen Kirstines pludselige død. Vi tænker stadig snart på de tre små, der har mistet deres mor og snart på dig, der har mistet, den du ikke har kunne tænke dig at skulle miste, for hun var dig så inderlig kær. Gid Gud vil trøste dig og være dig særlig nær i disse tider og bevare dig og dine små børn:”

Efterskrift

De tre små børn blev de første år efter deres mors død passet af skiftende husbestyrinder. Den sidste, som var hos dem i flere år var den elskelige "Tante Maren". I 1921 måtte hun vige pladsen, da Poul giftede sig med Ellen Kirstines storesøster Charlotte, som i følge familiens mundtlige overleveringer var en følelseskold intrigant heks, som forpestede børnenes liv.

